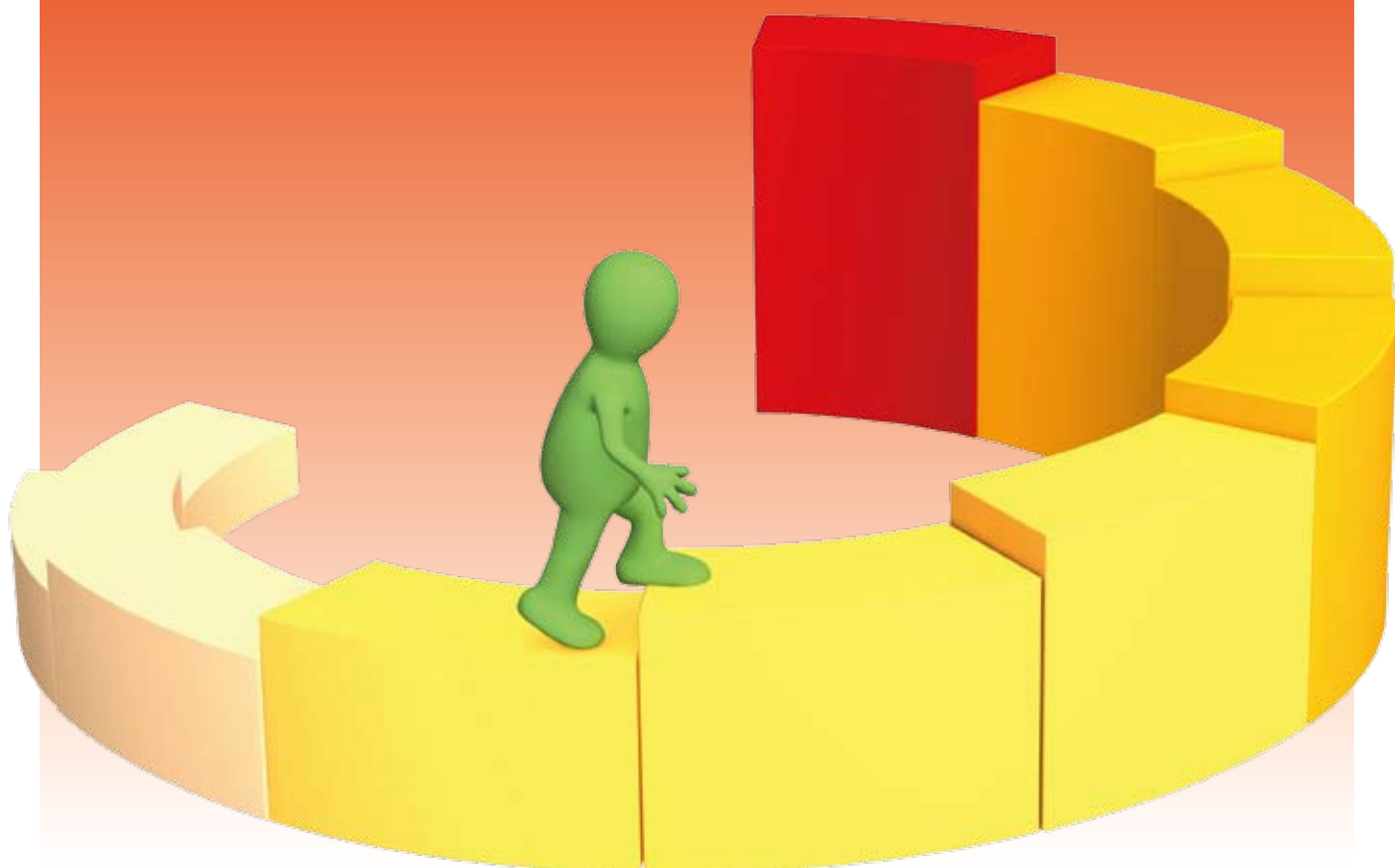

KõPITREPP

AJAKIRI TÄISKASVANUTE ÕPPIMISEST JA ÕPETAMISEST

Märts 2009

- **Kas eestlane viitsib õppida?**
  - **Kust leiab töötuks jäänud koolitust?**
  - **Kuidas muuta oma elu?**

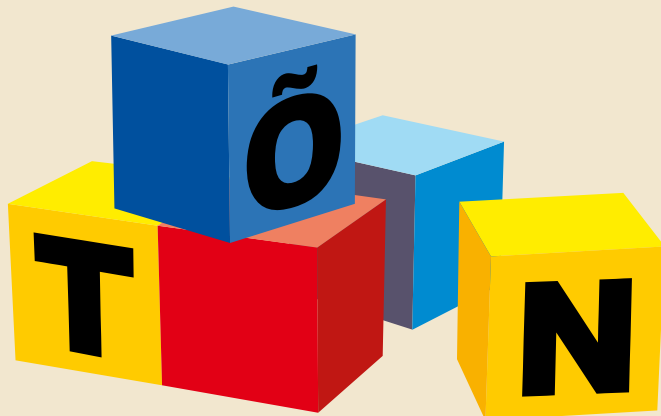
„Täiskasvanud õppija nädal (TÕN) on hea näide sellest, et riik ja rahvas ei ole teineteisest eemaldunud, vaid ühendanud võimalused inimeste entusiasmi, loovuse ja oskustega.“

Ene Käpp, ETKA Andras juhatuse esimees

”Olin väga üllatunud, kui mind aasta õppijaks esitati. Hea oli tunda, et nii lihtsa töö tegijat - hooldajat – väikeses kohas märgati, sest olen püüdnud alati oma tööd hästi teha, mitte tähelepanu. See on tegelikult tohutu tunnustus ka mu perele, viiele tütrele ja abikaasale, nende rõõm ja uhkus minu üle paneb mõtlema, et tasu töö eest ei olegi alati raha vaid ka märkamine ja hea sõna“

Ingrid Savi, aasta õppija 2008

Kandidaadiks esitaja Erika Reinumägi Kaiu vallavalitsusest

Tunnusta tublisid inimesi ja organisatsioone!

XII täiskasvanud õppija nädal toimub
tänavu 2.–9. oktoobrini.

Avaüritus leiab aset 2. oktoobril Jõgeval,
XIII täiskasvanuhariduse foorum
9. oktoobril Tallinnas.

Täiskasvanud õppija nädala raames tunnustatakse:

- aasta õppijat
- aasta koolitajat
- aasta koolitussõbralikumat organisatsiooni
- aasta koolitussõbralikumat omavalitsust

Tunnusta Sinagi tublisid inimesi enda ümber ning
esita kandidaat hiljemalt **15. juuniks 2009.**

Loe lähemalt ajakirjast lk 18-19
või vaata: www.andras.ee

Sisukord

Me õpime!

Mis on see vägi, mis õppima innustab, nii et ial küll ei saa, räägivad oma valdkonna tipptegiad

lk 4

Päevakorras

- Kutseharidus sai põhjaliku maineuringu. Haridus ja internet aitavad kriisi üle elada. Studia Generalia ootab huvilisi loengutele
- Eestis suureneb aasta-aastalt täiskasvanud õppijate arv. Virtuaalne ülikool lisab täiendavaid võimalusi
- 50+ välismaale vabatahtlikuks
- Kiire mõttetöö teeb õnnelikuks. Tartu ülikool ootab huvilisi suveülikooli. Saatesari raadios

lk 5

lk 6

lk 7

lk 8

Tundlik teema

Sunnitud jõudeolekut tasub kasutada õppimiseks

- Kust ja kuidas koolitust otsida? Milliseid koolitusi küsivad töötud kõige rohkem? Mis on koolituskkaart? Toetused tööturukoolitusel osalejale. Tööotsijate kogemused
- Nõuande: kui tuleb vastu võtta töö, mis ei meeldi

lk 9

lk 12

Persoon

Leiutajateküla Tiina: nii palju on elus veel teha!

„Mul on olnud hullult ränki töökogemusi. Ja hullult kihvte võimalusi,“ tõde karjäärinõustaja ja kolme lapse ema Tiina Saar

lk 13

Uuring

Suhtumine elukestvasse õppesse muutub sammhaaval

lk 16

Tunnustamine

Märka õppijat ning pane tema lugu teele

lk 18

Töökoolitus

Edumeelsed ettevõtted pakuvad töötajatele HIV-koolitust

lk 20

Võimalus

Kaks suurepäraselt võimalust end tasuta koolitada

Tasuta koolitusi pakuvad üle Eesti 37 kutseõppeasutust ja rakenduskõrgkooli ning 48 vabahariduslikku koolituskeskust

lk 22

Tasub teada

Õppepuhkuse kord muutub. Kes on täiskasvanud õppija?

lk 23

Seda ja teist

Hüpnooteraapia – mis see veel on? Kas 50-aastaselt on hilja

õppida autot juhtima? Millisel koolitusel viimati osalesite?

Kuidas sooritada eksamit? Hea raamat

lk 24

Lugejatelt

Kirjad toimetusele. Asjatundja annab nõu

lk 26

Minu lugu

„Vaat võtsin lõotsa kätte ja õppisin mängu ära“

lk 27

Ajakiri täiskasvanute õppimisest ja õpetamisest

Üks mu headest kolleegidest küsis hiljuti, mis on seni olnud minu suurim ja tähtsaim õppimine. Jäin mõttesse. 37 eluaastat on pikk aeg, midagi ju võiks ja peaks selle ajaga külge jääma ning ilmselt on jäänudki. Aga suurim ja tähtsaim?

Oli see gümnaasiumi, tegelikult veel vana nimega kesk-kooli lõpetamine Ida-Viru põlevkivipealinnas aastal, kui esimest korda elus nägime – meie kooli õuel – vardas lehvimas sinimustvalget lippu? (Tõsi, aktuse lõpuks oli see alla tiritud.)

Või oli see mõni aasta varem hambad ristic saksa keele õppimine koolitundidele lisaks? Hambad ristic, sest seda tuli teha kohaliku keeltekooli venekeelses grupis. Nii omandasin ma vene keelest emakeelde ja sealt uuesti saksa keelde ümber tõlkides korraga kaks võõrkeelt. Raskused on kasulikud, neist väljudes oled tugevam ja oskad rohkem, tean ma nüüd. Aga toona juhtus mõnikord, et nutt tõusis kurku. Või ehk Tartu ülikooli filoloogiateaduskond? Unustamatud aastad unustamatute inimeste keskel, haridusele lisaks haritus.

Või pea ees suure üleriigilise päevalehe toimetusesse hüppamine 1997. aastal, kui me kõik olime noored ja kohutavalt julged. Ja oma noorusest tingituna küünilised ning vähese empaatiavõimega. Selle 12 aastaga olen õppinud inimesi hoidma. Ning pole tahku, mida ma ajalehe valmimisest ja väljaandmisest ei teaks – see on olnud ränk ja pidev ning veel mitte lõppenud õppimine, sageli omaenda vigade kaudu. Kümne aastaga olen jõudnud sügavuti minna tööelu, koolitus- ja sotsiaalteemades.

Ometi, üks õppimine, mis ilmselt kestab mu elu lõpuni, ületab kõik varasemad. See on emaks õppimine. Oi kui palju seisab veel ees!

Me oleme harjunud nimetama õppimiseks koolipingi nüühkimist ja tahvli kriidi kriuksumist. Nii see pole. Inimene õpib igal sammul: head raamatut lugedes, filmi vaadates, rikka vaimu- ning hingemaailmaga inimesega vesteldes, raadiot kuulates, lapselast hoides, kolleegidega suheldes, naabrionu eest asju ajades, õhtusööki valmistades, lasteaia- või koolikoosolekul osaledes, vana mõõblit kõpitsedes...

Meil on praegu raske aeg, pole vist enam inimest, kelleni ühel või teisel moel töötuse mure ei ulatuks. Olgem mõistvad ja osakem abi anda ning ära kuulata. Ning kasutagem seda sunnitud tööst eemaloleku aega õppimiseks. Uskuge, kas või sõnaraamatust võõrsõnade tuupimine tasub end kuhjaga ära. Lihtsalt kohe ja praegu seda ei märka. Selles, kust ja kuidas sobivat kursust või koolitust otsida ning kellelt nõu küsida, aitab Sind ajakiri, mida käes hoiad. Õpitrepp on mõeldud just Sulle, kes Sa soovid oma elu paremaks muuta. Ja uskuge, vaimu erksana hoidmine hoiab inimest tegusa ning noorena, aitab raskest hetkest välja ning edasi.

Head lugemist ja õppimist!

Agne Narusk
toimetaja

Toimetaja: Agne Narusk, tel 680 4511, e-post: agne.narusk@epl.ee

Kujundus: Timo Viksi, timo@epl.ee

Ajakirja koostas: Eesti Päevalehe teema- ja erilehtede osakond, Narva mnt 13, 10151 Tallinn
Trükk: Printall

Väljaandja: ETKA Andras koostöös haridus- ja teadusministeeriumiga EL struktuurifondi

Euroopa Sotsiaalfondi programmi „Täiskasvanuhariduse populariseerimine“ raames

Ajakirja saamiseks palume pöörduda: tel 621 1671, e-post: andras@andras.ee.

Veebiversiooni loe ja kommenteeri: www.andras.ee

Õpitrepi järgmine number ilmub 15. septembril 2009

Me õpime!

Mis on see vägi, mis inimest õppima innustab, nii et iial küllalt ei saa?

Mida me peame oma elu suurimaks õppimiseks? Mida tahaksime veel õppida?

Marju Lauristin,
Tartu ülikooli professor:

Olen õppinud nii kaua, kui end mäletan. Elu ongi õppimine. Iga uus olukord, ülesanne või kohtumine vajab vaimset ettevalmistust ja mõtestatust. Võib-olla kõige suurema šoki elasin läbi siis, kui 1990. aastal pidin minema ülikoolist Toompeale ja 1992. aastal hakkama sotsiaalministeeriumi juhtima. See oli totaalne ümberõpe nii erialaselt kui ka juhtimisoskuste mõttes. Kahe aasta jooksul tegin läbi nii põhjaliku eneseharimiskuuri, et julgesin pärast seda ülikooli tagasi tules isegi hakata sotsiaalpoliitika professoriks.

Teine kogemus on seotud arvutitega – kui veel kümme aastat tagasi vajasin näiteks uuringutulemuste analüüsil arvutispetsialistide abi, siis nüüd teen ise oma sülearvutis mahukate küsitlusandmestike kogu statistilise töötuse.

Need mõlemad näited puudutavad aega, kus olin juba üle viiekümne aasta vana! Vanus pole takistuseks ka täiesti uute asjade õppimisel, selle kaudu enese jaoks uute võimaluste avastamisel. Mind on õppima innustanud eeskätt loodusest antud suur uudishimu ja õppimisest saadav rahuldus, isegi nauding. Just õppimisnaudingut pean elukestva õppimise juures põhiliseks. Oma üliõpilastega suheldes tunnen end sageli mitte õpetaja, vaid õppijana. Maailm avarub ja muutub, ka juba tuntud asjad ja teed näitavad end uuest küljest ja vajavad pidevat mõtestamist. Seda, mida ma veel ei oska ega tea, on väga palju. Aga õppida pole kunagi hilja. Viimane, mida inimesel oma elus õppida tuleb, on vaimselt ergas ja füüsiliselt talutav vananemine ning väärikas ja hingerahus lahkumine.

Katri Raik,
TÜ Narva kolledži direktor:

Minu elu kõige suurem õppimine on olnud õppima õppimine. Isa arutas minuga kõik mu õppetükid läbi kuni põhikooli lõpuni. Ja seda igal õhtul! Just sealt sain ma tööharjumuse, õpioskuse ja nõudlikkuse iseenda vastu. Isa lasi mul lisaks

pähejäänud faktidele ja ülesannete õigetele vastustele ka seletada, miks ma nii arvan ja kuidas tulemusele jõudsin. Isa õpetas asjade sügavusse tungima, tegelikult aru saama. Tema arvamuse kohaselt pidin ma oskama seda korrektses keeles seletada ja ka kirjutada. Isa nõudis korralikku emakeelt. Mina eeldan seda nüüd mind ümbritsevatelt inimestelt, mis on vahel üsna vaearikas. Doktoritöö kirjutasin töö kõrvalt. Poolteist aastat planeerisin iga oma minutit. See oli tagantjärele nii ilus aeg. Doktoritöö on iga naise elukindlustus. Ma ei saaks ilma doktorikraadita teha oma lemmiktööd. Mida ma ei ole seni õppinud ja miks? Pean ausalt tunnistama, et mul on probleeme prioriteetidega. Sean esiplaanile oma töökohustused ja isiklikud kohustused ning lükkan eri täiendusõppekursusi aina edasi. Võimalik, et kahetsen seda hiljem. Mul on mitu salaunistust. Aga kinnisidee on õppida eri iluteenuseid. Tunnen vajadust osata oma kätega midagi teha.

Ivo Saarma,
erahaigla Fertilitas juht ja naistearst:

Arstikoolitus ei lõpe kunagi, sisuliselt tuleb kogu erialane materjal viie aasta jooksul üle vaadata, vastasel juhul tegeled ühel hetkel meditsiiniajalooa. Erialaarstid on sisuliselt kohustatud osalema jätkukoolitustel ning iga viie aasta tagant toimub ka vastav hindamine (atesteerimine). Naistearstid peavad viie aasta jooksul osalema erialakoolitustel vähemalt 140 tundi. Tegelikult käiakse koolitustel sageli oluliselt enam. Ka minul kulub koolitusteks viie aasta jooksul umbes 200–250 tundi. Arvestades, et tegeleda tuleb ka juhtimise ja majandusküsimustega, lisanduvad selleleemalised koolitused.

Õppimine ei seisne pelgalt koolitustes, eelduseks on, et iga arst loeb oma erialast perioodikat ja käsiraamatuid, milleks kulub sageli märkimisväärne aeg vabast ajast.

Arvan, et arstid on siinkohal täiesti eraldi nähtus – teades, et eriala omandamiseks kulub praegu 10–11 aastat, millele lisaeriala puhul lisandub sageli veel üks aasta. Kui summeerida kõik koolitused kogu praktika jooksul (nt 30 aastat), lisandub veel kaks-kolm aastat. See tähendab, et arst õpib oma ametit kuni 15 aastat. Pole mõtet arsti eriala valida, kui õppimine hirmutab. Nii et „õpime kogu elu“ on siinkohal sõna-sõnalt võetav.

Fotod: EPL arhiiv

Teet Jagomägi,
Regio juhatuse esimees:

Oma elu tähtsaimaks õppimiseks pean lühiajalist koolitust London Business Schoolis, mida aeg edasi, seda ägedam see kool tundub. Londoni koolitus „kriimustas“ kõiki teemasid, millega juhid oma töös kokku puutuvad. Kui aga osa koolituste puhul läheb kuuldud ajaga meelest ära, siis seal õpitu ei devalveeru, see on kogu aeg iga päev kasutatav.

Kes on mind innustanud õppima? Alati on olnud mõni inimene, kes on järgimist väärt, ning eri eluvaldkondades on need inimesed olnud erinevad.

Mida tahaksin veel õppida? Olen mõelnud, et hea meelega võtaksin vigurlennukursused. Siiani on see jäänud ettevõtmise taha, aga eks tuleb leida koht ja aeg ning see ära teha!

Jevgenia Garanža,
venekeelse Aktuaalse Kaamera toimetuse juht:

Arvan, et minu elu suurim õpetaja ja innustaja on elu ise. Kui ei taha olla naeruväärne, siis ära arva, et oled piisavalt tark, sest elu kohe tõestab, kuidas sa oled eksinud. Samuti innustab õppima see, kui sul õnnestub suhelda inimesega, kes on sinust palju targem ja kelle silmaring on palju laiem kui sinul. Õnneks kingib ajakirjaniku elukutse selliseid kohtumisi väga palju. Loodan, et kunagi õnnestub mul heal tasemel selgeks õppida soome ja prantsuse keel, mille õppimine on erinevatel põhjustel pooleli jäänud. Samuti tahan selgeks saada viipekeele, sest see lihtsalt huvitab mind juba ammu.

Küsitles Kristiina Viiron

Kutseharidus sai põhjaliku maineuuringu

Iga teine abiturient ja põhikoolilõpetaja on mõelnud kutseõppeasutusse astumisele, ent suurem osa abituriente [55%] soovib siiski jätkata kõrgkoolis ning põhikoolilõpetajaid [65%] gümnaasiumis. Põhikoolilõpetajate vanemad soovivad oma lastel enamasti õpinguid jätkata gümnaasiumis, abiturientide vanemad aga ülikoolis. Kutsekooli on soovitanud õppima minna vaid üheksa protsenti põhikoolilõpetajate ning kaks protsenti abiturientide vanematest.

Uuringust selgub, et mida teadlikum on inimene kutsehariduses toimuvast, seda kõrgemalt hindab ta kutseõppe mainet ja kutsekooli astuvat noort. Inimesed, kes peavad end paremini informeerituks, on saanud teavet just formaalsetest allikatest (koolide veebilehed, ajakirjandus, teatmikud), kutseharidusega mitte kuigi hästi kursis olevad inimesed saavad peamise info sõpradelt ja tuttavatelt. Ligi pooled põhikooli lõpetajatest ja abiturientidest hindavad oma teadmisi kutseõppe võimalustest ebapiisavaks.

Tähelepanuväärne on, et võrreldes teiste elanikkonna gruppidega hindavad kutseharidust kõrgemalt ettevõtjad/juhid. Enamik küsitlenuist leiab, et kutseõppeasutuses saadud haridus pakub edaspidi eelkõige kindlat sissetulekut, püsivat töökohta ja võimalust töötada ükskõik millises riigis, kutsehariduse baasil saadud ametid võimaldavad ka keskmisest paremini tööturul hakkama saada.

Kutsehariduse maineuuring „Elanikkonna teadlikkus kutseõppes toimuvast ja kutsehariduse maine” valmis käesoleva aasta alguses. Selle viis SA Innove tellimisel läbi uuringufirma Saar Poll. Küsitleti kolme sihtgruppi: elanikkonda vanuses 15–50 eluaastat, põhikooli lõpuklasside õpilasi ja abituriente. Uuring viidi läbi kutsehariduse populariseerimise programmi raames, mida toetab Euroopa Sotsiaalfond.

Vaata:
www.innove.ee/10076
www.hm.ee

Foto: Pille-Riin Pregel

Kopli ametikooli õppurid.

Haridus ja internet aitavad kriisi üle elada

Märtsi alguses avaldatud uus **inimarengu aruanne** näitab mitut meie tugevat külge, mis võimaldavad Eestil kriisiga paremini toime tulla. Autorite arvates on tähtsamad nendest haridus ja tubli internetikasutus, vahendas Eesti Päevaleht.

„Kindlasti ei saa aruandest välja tuua üht punkti, mis aitaks meil kriisiga eriti hästi toime tulla. Küll moodustavad mitmed tegurid terviku, ent ainult siis, kui oskame oma eeliseid ära kasutada,” ütles Eesti tuleviku-uuringute instituudi juhataja Erik Terk Eesti Päevalehele. Rääkides haridusest ja internetist, tõi Terk esile nende kasutamise oskuse kriisi leevendavate sotsiaalvõrgustike ja võimalikult laiahaardelise e-teeninduse loomiseks. „Mind üllatas, et meie inimeste usaldus nii üksteise kui ka riigi vastu on küllaltki suur, suuremgi kui mõnes teises riigis. Just usaldus teineteise vastu võib rasketel aegadel olla oluliseks abiks,” nentis Terk.

Ka Tartu ülikooli emeritprofessor Ene-Margit Tiit, üks aruande autoreid, rõhutas hariduse tähtsust. „Haridus on kriisist väljatulekul väga oluline. Haridustase iseenesest ei ole kiiresti muudetav. Muudetav on kõrgharidusega spetsialistide suurem rakendamine kõigis riigielu ja majanduse valdkondades, mitte üksnes akadeemilises uurimis- ja teadustegevuses. Siin on kasutamata võimalusi,” selgitas ta. Professor ütles, et teda teeb murelikuks noorte haritud inimeste äravool Eestist. „Neid on vaja Eesti hüvanguks otstarbekamalt kasutada, sest mujal on nad pigem doonoriteks niigi arenenud riikidele,” märkis Tiit.

Allikas: „Eesti inimarengu aruanne 2008”, peatoimetaja Marju Lauristin, autorid-toimetajad Ene-Margit Tiit, Ain Aaviksoo, Dagmar Kutsar, Triin Vihalemm, Veronika Kalmus, Margit Keller, Erik Terk jpt. Väljaandja Eesti Koostöö Kogu.

Vaata:
www.epl.ee/artikkel/461212
www.epl.ee/artikkel/461419
www.postimees.ee/?id=91655
www.kogu.ee

Studia Generalia ootab huvilisi loengutele

Tallinna ülikool tegi taas algust „Studia Generalia” loengusarjaga. Avatud loengud toimuvad regulaarselt kaks korda kuus. Laiemale huviliste ringile tutvustavad oma uurimisteemasid eri teadusvaldkondadega tegelevad professorid ja tippteadlased. Kuulajate ette astuvad ka rahvusvaheliselt tuntud oma ala spetsialistid. Sari avati professor Lauri Lepiku loenguga „Mida teha pensionieaga?”.

Aprillis toimub kolmas „Studia Generalia”, kus rahvusvaheliselt tunnustatud öietolmu atmosfäärsse ülekande mudeli looja, praegune Tallinna ülikooli ökoloogia instituudi vanemteadur, doktor Shinya Sugita tutvustab paleoökoloogi vaatepunktist inimtegevuse mõju keskkonnale. Veel peavad kevadsemestril loengu TLÜ tervise-teaduste ja spordi instituudi direktor Kristjan Port, rahvusvaheliselt tuntud meediasotsioloog ja meediapoliitika ekspert Karol Jakubowicz,

Foto: Terje Lepp

kultuuriloo professor **Rein Veidemann** (pildil) jt. „Studia Generaliale” on oodatud kõik huvilised, osavõtt on tasuta.

Vaata: www.tlu.ee
Küsi: tel 640 9450 või e-post studia@tlu.ee

Ilmunud on uus täiskasvanuhariduse alane teadusajakiri

Veebruari alguses esitleti rahvusvahelise eelretsenseeritava täiskasvanuhariduse alase teadusajakirja **Studies for the Learning Society** esimest numbrit. Tegemist on Balti regiooni täiskasvanuhariduse uuringuid tegevaid ülikoole ühendava assotsiatsiooni (BARAE – Baltic Sea Region Association for Research in Adult Education) ametliku teadusajakirjaga, mis keskendub täiskasvanuhariduse aktuaalsetele probleemidele. Ajakirja artiklid käsitlevad uuringutulemusi nii ühiskonna, organisatsiooni kui ka õppiva täiskasvanu aspektist. Esialgse plaani kohaselt hakkab ajakiri ilmuma kord kahe aasta jooksul. Ajakiri on kättesaadav internetikeskkonnas, vaba juurdepääs võimaldab kõikidel huvilistel seda tasuta lugeda, alla laadida, kopeerida ning avaldada ajakirja materjale. **Vaata:** www.slsjournal.com

Eestis suureneb aasta-aastalt täiskasvanud õppijate arv

Foto: Arno Mikkor

Möödunud aastal osales elukestvas õppes 9,8 protsenti Eesti 25–64-aastastest elanikest, aasta varem õppis täiskasvanutest seitse protsenti ja veelgi varem oli täiskasvanud õppijaid Eestis vaid viie-kuue protsendi ringis – nii selgub **statistikaameti avaldatud andmetest**. Võrreldes teiste Euroopa riikidega on täiskasvanud õppijaid olnud Eestis väga vähe, kuid värskete tulemustega jõuab Eesti järele euroliidu 2007. aasta keskmisele. Paljude teiste riikide kõrval paistab Eesti silma naiste kõrge õppimisosaluse poolest. Kui mujal on tihti probleemiks see, et naised on kodused ja haridussüsteemist isoleeritud, siis Eestis osaleb elukestvas õppes poole rohkem naisi – 12,6 protsenti. Värske andmete järgi on siiski suurenenud ka meeste osakaal: kui 2007. aastal õppis 4,5 protsenti meestest, siis möödunud aastal oli see näitaja juba 6,7.

Kui varasematel aastatel täiendasid oma teadmisi peamiselt kõrgharidusega inimesed, siis värsked andmed näitavad, et üha rohkem tegelevad õppimisega ka need, kelle haridustase on madal või keskmine, vahendab teadus- ja haridusministeerium. Ministeeriumi kogutud statistika näitab, et inimesed on taas leidnud tee ülikoolide ja kutsekoolide kursustele. Töusutrendi näitab nii kutseõppeasutustes kui ka ülikoolides täienduskoolitusele osalenute arv. Kui 2006. aastal osales kutsekoolide kursustel 13 997 inimest, siis mullu oli osalejaid juba pea-aegu poole rohkem – 26 788 inimest. Ülikoolides oli möödunud aastal täienduskoolitusest osasaajaid ligi 40 000.

Riik toetab täiskasvanute täienduskoolitust kutsekoolides, kus Euroopa Sotsiaalfondi (ESF)

Tölkijate koolitus rahvusraamatukogus.

toel on aastatel 2007–2008 saanud 42 miljoni krooni eest tasuta koolitust enam kui 17 000 töötavat täiskasvanut 37 õppeasutuses üle Eesti. Tänavu esimesel poolaastal lisandub 18 miljoni krooni eest tasuta õppekohti veel 5000 inimesele. Tasuta kursuste rahastamine ESF vahenditest jätkub 2013. aastani.

Vaata ka: lk 16-17 ja 22

www.hm.ee/index.php?0510471

Aastal 2008 osales:

- kutsekoolide kursustel 26 788 inimest;
- ülikoolide täienduskoolitustel ligi 40 000 inimest.

Aastatel 2007–2008 sai tasuta koolitust enam kui 17 000 töötavat täiskasvanut. Allikas: haridus- ja teadusministeerium

Virtuaalne ülikool lisab täiendavaid võimalusi

Foto: Rene Suurkaev

Tallinna ülikool (TLÜ) on teinud kõigile huvilistele interneti keskkonnas kättesaadavaks **avaliike loengute salvestised**, vestlused õppejõudude ja ülikooli külalistega, seminaride, suvekoole, konverentside materjalid jm huvitavat. See kõik koondub uue algatuse – virtuaalse ülikooli alla.

TLÜ rektor ja virtuaalse ülikooli projekti üks algatajaid, professor Rein Raud usub, et virtuaalne ülikool avardab akadeemilise keskkonna tavapäraseid piire. „Usun, et mõtted, mida ülikooli seinte vahel mõeldakse, võiksid pakkuda huvi ka ühiskonnale laiemalt ning aidata igal ärksa mõistusega inimesel – vanusest ja tegevusalast hoolimata – kaasaja maailma ja mineviku probleemide üle edasi arutleda,” ütles Raud. Virtuaalne ülikool tähendab suuremat ligipääsu ülikoolis toimuvale, kuid selle eesmärk ei ole auditoorse töö asendamine, vaid täiendamine ja intensiivistamine. Virtuaalse ülikooli materjale saab vaadata veebilehel virtuaal.tlu.ee. Keskkond toetub Toru tehnoloogiale, virtuaalse ülikooli videod paiknevad Toru videoidis ning on leitavad ka Toru otsingute kaudu.

Vaata: <http://tlu.toru.ee/>
<http://virtuaal.tlu.ee>

Ülikooli pääseb ka kodus.

50+ välismaale vabatahtlikuks

Foto: Rauno Volmar

Kristiina Viiron

Vabatahtlik töö välismaal pole sugugi vaid noorte inimeste pärusmaa, ka vanemaealiste jaoks on loodud võimalusi, et selles kaasa lüüa. Täiskasvanute harimisele pühendunud Euroopa programm Grundtvig on sellest aastast uue tegevusena alustamas **vanemaealiste (50+) vabatahtliku teenistuse programmi**.

Põhimõtteliselt on tegemist samalaadse ettevõtmisega, nagu noorte vabatahtlik teenistus: vaja läheb kaht organisatsiooni, kes ühise eesmärgi nimel on valmis inimesi vabatahtlikuks tööks vahetama. „Organisatsioon – pole piirangut, kas tegu on firma, mittetulusühingu, omavalitsuse või muu asutusega – peab leidma välismaalt partneri ja temaga koostöös kirjutama projekti,“ selgitab Grundtvigi programmi koordinaator Hannelore Juhtsalu. „Näiteks, kui tegemist on rahvaulikooliga, võib vabatahtlike rakendades korraldada uusi kursusi. Vabatahtlike abil võib korraldada kultuuriüritusi, aga tegevus võib olla ka nõ füüsilise, näiteks ruumide renoveerimine.“ Juhtsalu sõnul oleks see hea võimalus omavalitsustele vahetada näiteks sõprusvalla või -linna inimesi. „Eks tegevuse väljamõtlemine nõuab projektijuhtidelt nutikust. Tähtis on, et nii Eestisse tulev kui ka välisriiki minev vabatahtlik saaks uue kogemuse, õpiks midagi uut ega tegeleks sama alaga, millega ta on eluaeg olnud seotud. Samuti peab projektist osa saama kohalik kogukond,“ räägib Juhtsalu.

Sihtasutus Archimedes, kes võtab vastu projektitaotlusi, pakub ka igakülgset abi projekti läbiviimiseks vajalike koostööpartnerite leidmisel. Sobivaid partnereid peaksid Eesti asutused otsima elukestva õppe programmiga liitunud riikide seast, nagu Austria, Belgia, Bulgaaria, Hispaania, Holland, Iirimaa, Island, Itaalia, Kreeka, Küpros, Leedu, Liechtenstein, Luksemburg, Läti, Malta, Norra, Poola, Portugal, Prantsusmaa, Rootsi, Rumeenia, Saksamaa, Slovakkia, Sloveenia, Soome, Suurbritannia, Taani, Tšehhi, Türgi ja Ungari.

HUVILISI ON PALJU

Sihtasutus vabatahtlike tööle ei vahenda, küll aga võib aidata leida organisatsioone, kes kavatsevad selles projektis kaasa lüüa. Valiku, keda vabatahtlikuks saata, teevad aga toetust saanud organisatsioonid ise. Heakskiidu saanud projektide puhul rahastab Grundtvig vabatahtliku sõidu- ja elamiskulud, samuti vajalikud ettevalmistavad tegevused, näiteks esmase keeleõppe, tõlkematerjalid jms.

Hannelore Juhtsalu sõnul on asjast huvitatud vabatahtlike palju, ennekõike aga ootab keskus asutusi, kes projekte kirjutaks ja esitaks. Täna on üks projektiesitamise tähtaeg kukkunud, järgmist on oodata alles aasta pärast. „Kui mõnel organisatsioonil on idee olemas ja ta otsib välispartnerit, võiks pöörduda meie poole,“ soovib ta.

Hannelore Juhtsalu

“Sihtasutus vabatahtlike tööle ei vahenda, küll aga võib aidata leida organisatsioone, kes kavatsevad selles projektis kaasa lüüa.

Vanemaealiste projektis lööb seekord kaasa ka rahvusvaheline noorteühendus EstYes, kes oma nimetuse nooruslikkusele vaatamata on varemgi 50+ vanuses inimesi vabatahtlikule tööle vahendanud. Ühenduse juhataja Aleksander Kurušev märgib, et Grundtvigi programmis osaletakse kahe projektiga koostöös Itaalia ja Prantsusmaaga. Esimeses leiavad vabatahtlikud rakendust looduskaitses – itaallased Hiiumaal, eestlased Sardiinias, teises aga koolides.

Vaata: www.archimedes.ee/grundtvig

Küsi: tel 696 2433,

e-post grundtvig@archimedes.ee

Kiire mõttetöö teeb õnnelikuks

Princetoni ja Harvardi ülikooli teadlased korraldasid katse, milles lasid osalejatel kümne minuti jooksul otsida probleemidele võimalikult palju (ka halbu) lahendusi, lugeda kiirustades arvutiekraanilt mõtteteri ning vaadata kunagise komöödiasarja „I Love Lucy” episoodi edasikerimistempos. Võrdlusrühmal paluti sama teha aeglaselt ja pingevabalt, vahendab www.Forte.ee ajakirjas **Scientific American** ilmunut.

Tuli välja, et kiirmõtlemine ajas osalejad elevile, muutes nad loominguliseks ja energiliseks. Uurimisrühma juhtinud psühholoog Emily Pronin kinnitab, et tegevused, mis eeldavad kiiret mõttetööd, nagu kergema ristsõnamõistatuse lahendamine või ajurünnak, tõstavad tuju ja annavad energiat. On selgusetu, miks mõtletegevuse kiirus meeleolu mõjutab, kuid Pronin ja tema kolleegid oletavad, et põhjuseks on meie endi ootused. Ühes oma varasemas uuringus leidsid nad, et inimesed peavad kiiret mõtlemist hea tuju tunnuseks.

Vaata: www.Forte.ee

Saatesari raadios

Igal reedel kajastatakse tunni aja jooksul (kl 10–11) Vikerraadios saatesarjas „Huvitaja” täiskasvanuharidusega seonduvaid teemasid.

Saadet juhib Krista Taim. Otse-eeetrisse on võimalik esitada küsimusi telefonil 641 0613. Eelnevad salvestised leiab hõlpsasti interneti aadressi www.andras.ee kaudu.

Igal teisipäeval kl 11.10–11.40 on Raadio 4 eetris samateemaline saade „Ainult täiskasvanutele”. Saadet juhib Julia Bali. Otse-eeetrisse on võimalik esitada küsimusi telefonil 611 4338.

Tartu ülikool ootab huvilisi suveülikooli

Hillar Metsa joonistus

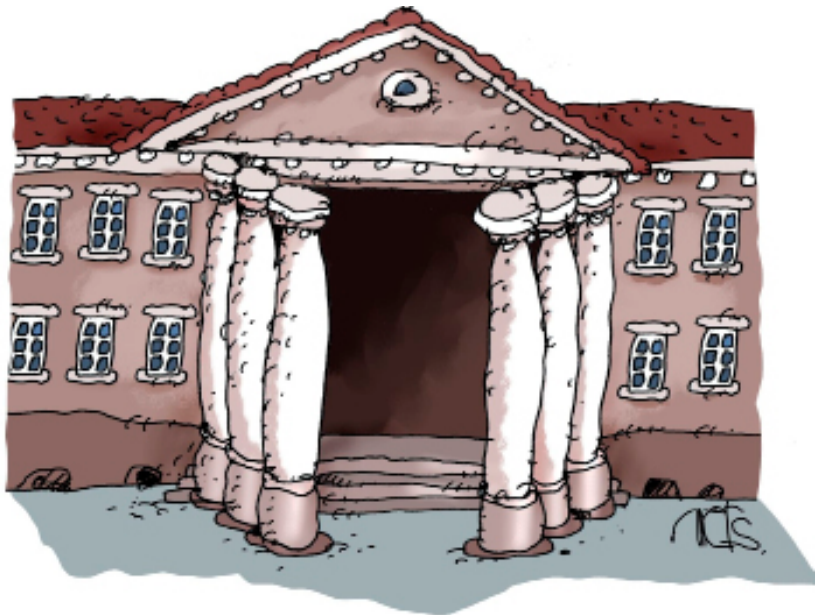
Tartu ülikool on nüüdseks juba kümme aastat pakkunud suviseid õppimisvõimalusi, kutsudes ja oodates ülikooli neid, kes soovivad veeta oma puhkuse teisiti – õppides. Kursusi viivad läbi ülikooli õppejõud ja oma ala parimad praktikud. **Suvekursused** on mõeldud kõigile, sõltumata teadmistest, oskustest ja omandatud haridusest.

Kursused jagunevad nelja teemavaldkonna vahel. Teadmisi on võimalik uuendada juhtimise ja kommunikatsiooni, keele ja kultuuri, kunsti ja spordi ning pedagoogika ja sotsiaalteaduse alal. 2008. aastal leidsid enim poolehoidu „Käsikiri ja korrektuur”, „Pere- ja suguvõsaajalugu” ning tennisekursus. Samuti olid menukad koolitused „Mõjus suhtlemine organisatsioonis”, „Kvalitatiivsete andmete kodeerimine ja analüüs”, „Propaganda ja poliitilise identiteedi kujundamine” jpm.

Traditsiooniliselt toimub suveülikool mitmel pool Eestis. Põhiline õppimispaik on küll Tartu, kuid kursusi toimub ka Tallinnas, Viljandis, Pärnus ja Narvas ning mitmetes looduskaunites kohtades. Näiteks toimub tänava Põlvamaal Moostes kursus „Roheline turundus”, mis on mõeldud neile, keda huvitab, kuidas viia tarbijani ökoloogiline ja keskkonnasõbralik toode või teenus.

UUED PÕNEVAD KURSUSED

Sel aastal toimuvad esimest korda kursused „Hääle kasutamine avalikul esinemisel ja hääle tervishoid”, „Uus elustiil: virtuaal- ja kaugtöö kodukontorist”, „Psühholoogilised ja sotsiaalsed tegurid turunduses”, „Eesti Vabadussõda”, „Reisimisalane inglise keel”, „Portselani ja tekstiili disainimise suvekoda”, „Kuidas sotsiaaltöötajana

ellu jääda”, „Tunnistajate ja kannatanute küsitlemine”, „Edukas kandideerimine soovitud ametikohale”. Toodud loetelu pole lõplik ning täpsemat infot saab uute kursuste kohta suveülikooli kodulehelt. Suveülikool on kujunenud paljude jaoks kohaks, kus teadmiste omandamise kõrval on võimalik uuendada tutvusi, kohata ammuseid kolleege, rääkida toimunust, vahetada kogemusi. Mõõdunud aastal osales suveülikoolis pea 700 õppijat.

Suvekursustel osalemiseks on vajalik eel-

registreerimine veebilehelt www.ut.ee/suveulikool. Registreerimise tähtaeg on 12. juuni. Vabade kohtade olemasolul saab kursusega liituda ka hiljem. Koolituse läbinud saavad Tartu ülikooli tunnistuse koos hinnetelehega. Saadud ainepunkte on võimalik kasutada kõrgkoolide õppekavade täitmisel.

Vaata: www.ut.ee/suveulikool

Info ja registreerimine: TÜ avatud ülikooli keskus, Lossi 24, Tartu 51003, tel 737 5560; 737 5620, faks 737 5562, e-post taienduskooolitus@ut.ee

Tööturuametis on pikad järjekorrad.

Sunnitud jõudeolekut tasub kasutada õppimiseks

Agne Narusk

Selle artikli kirjutamise ajal, 13. märtsil, oli Eestis ametlikult registreeritud 50 527 töötut. Lisaks veel need töö kaotanud inimesed, kes eri põhjustel pole end tööturuametis kirja pannud. Kui arvestada, et sellele eelneva nädala jooksul lisandus 2418 „ametlikku“ töötut, siis on see arv ajakirja ilmumise päevaks tublisti suurenenud.

Eestis on praegu raske leida inimest, keda ühel või teisel moel töötuksjäämise teema ei puudutaks. On siis majandusraskuste tõttu töökoha kaotanud tema ise või abikaasa, vanemad, õde-vend, sõbrad-tuttavad, mõni kolleeg. Mitmed asjatundjad prognoosivad sügiseks praeguse töötute arvu kahekordistumist. Need on sünged näitajad.

Ometi, kui töökaotaja on esimesest vapustusest üle saanud, tasub mõelda, kuidas sunnitud jõudeolekut enda kasuks pöörata, nii et oleks igapäevast tegevust ja tuleks juurde uusi teadmisi ning oskusi, mis aitaksid leida uut töökohta ja püsida konkurentsivõimeline. Äärmiselt kasulik investeering endasse ja oma tulevikku on õppimine.

Võimalusi selleks on mitmeid, alustades sellest, et välja võiks otsida võõrkeeleõpiku või ammu unustatud keelekursuse konsepti ja värskendada iga päev kodus sõnavara ja grammatikat – näiteks. Või uurida internetist õigusakte, et olla põhilisega kursis. Küllastada lähimat raamatukogu, et lugeda läbi kas või mõni eneseusku tõstev eneseabiraamat – miks mitte.

Teine, tänapäeval üha enam kasutatav võimalus on tööturukoolitus. Ehk täiendus- ja ümberõppe kursused, mida pakub tööturuamet töötuna end ametis arvele võtnutele.

PIKAD JÄRJEKORRAD

Tööturuameti kaudu koolitust saada pole lihtne.

“

Raskem on leida koolitust kõrgelt kvalifitseeritud inimestel.

Kaikaid viskab kodaratesse ikka seesama suur tahtjate hulk ehk töötute arv, jäik ja aeganõudev riigihangete protseduur, mida ametnikud peavad koolituste tellimisel järgima. Järjekorra pikkus sõltub nii kursusest kui ka maakonnast, koolitusele pääsemine võib aega võtta alla kahe nädala (sõidukijuhi C-kategooria koolitus Võrumaal märtsi alguses), aga ka näiteks terve aasta (sama koolitus Järvamaal). Üsna kohe pääseb soovija keele- ja arvutikursustele, vahendas hiljuti sotsiaalministeerium.

Millist nõu siin anda? Esmalt seda, et alati tuleb ise tööturuametis oma juhtumikorraldajale ja/või karjääriinõustajale rääkida soovist end koolitada. Ajakirjandusest on mitu korda läbi käinud töötute muljed, nagu „kui ise ei küsi, siis keegi koolitust ei paku.“ Miks mitte siis teiste kogemusest lähtuda? Juhtumikorraldaja ja/või karjääriinõustaja aitavad selgeks mõelda, mis pakutavatest kursustest võiks konkreetset inimest tagasi tööturule aidata.

Raskem on leida lisakoolitust nii kõrgelt kvalifitseeritud inimestel kui ka neil, kel on välja käia üksnes üldkeskharidus. **Järgne lk 10 »**

TÖÖTURUKOOLITUS

Tööturukoolitus on töötule korraldatav tööalane koolitus, kus omandatakse või arendatakse ameti- või muid oskusi, mis soodustavad uue töö leidmist. Töötuna peetakse siin silmas inimest, kes on end ametlikult tööturuametis sellena registreerinud.

Tööturukoolitus kestab kuni üks aasta. Inimese koolitusvajadus selgitatakse välja ja lepitakse kokku individuaalse töötöötamis-kava koostamise käigus. Tööturukoolitusele suunates arvestatakse inimese varasemaid teadmisi ja oskusi, olemasolevaid vabu või loodavaid töökohti ning võimaliku tulevase töökohta nõudeid.

TOETUSED KOOLITUSEL OSALEJALE

Stipendium

- Stipendiumi on õigus saada töötul, kes osaleb vähemalt 40 tundi kestval tööturukoolitusel.
- Stipendium arvutatakse koolitaja esitatud andmete alusel iga õppetöö osaletud tunni eest.
- Ühe osaletud tunni eest saab stipendiumi 3 krooni ja 75 senti.
- Stipendiumi makstakse kord kuus inimese pangakontole.

Sõidu- ja majutustoetus

- Sõidu- ja majutustoetuse saamiseks esitab tööturukoolitusel osaleja iga kuu kohta avalduse.
- Sõidu- ja majutustoetust ei maksta päevade eest, mil inimene tööturukoolitusel ei osalenud.
- Ühes kuus hüvitatakse nii sõidu- kui ka majutuskulusid. Ühe päeva eest hüvitatakse kas sõidu- või majutuskulud.
- Toetuse ülemäär on 1200 krooni kuus.
- Majutuskulud hüvitatakse tasuta arve

alusel, kuid ühe päeva kohta mitte rohkem, kui kuu päevamäär. Maksimaalseks päevamääraks on üks kümnendik kuu ülemmäärast. Küsi selle kohta täpsemalt tööturuameti infotelefonilt 15501 või oma juhtumikorraldajalt/karjäärinõustajalt.

Allikas: tööturuamet

Loe kõigi tööturuteenuste kohta: www.tta.ee või küsi tööturuameti lühinumbrilt 15501 argipäeviti kella 9-17-ni.

Vaata ka sotsiaalministeeriumi koduleheküljelt www.sm.ee sektsiooni "Töötöötajale".

Kust ja kuidas koolitust otsida?

- Aadressilt www.tta.ee leiad endale lähima tööturuameti esinduse kontaktandmed. Kui oled end töötuks registreerinud, pea oma juhtumikorraldajaga nõu, millisel koolitusel võiksid osaleda. Sealse karjäärinõustaja jutule võivad minna needki, kes pole töötuna kirjas, kuid arvestama peab, et järjekord on tõepoolest pikk. Internetis tööturuameti koolitusi üleväl ei ole.
- Kui oled valmis ise oma õpinguid finantseerima, uuri kõikvõimalike koolide täienduskoolituskeskuste veebisaiti. Nii näiteks pakkus Tartu ülikooli täienduskoolituskeskus hiljuti käsikirja korrektuuri kursust, mis oleks olnud suurepärase võimalus täiendada oma oskustepagasit töökohata jäänud filoloogil jne. Aegajalt pakuvad keskused mõningaid koolitusi ka tasuta.

www.neti.ee/haridus ja kultuur all on nimekirja Eesti ameti- ja kõrgkoolidest.

- Alati tasub uurida omavalitsuse veebisaiti. Nii näiteks võiksid tallinlased, kes on huvitatud iseendale töökoha loomisest, kiigata www.tallinn.ee/teenused, sest Tallinna linna ettevõtlusamet korraldab tasuta infopäevi ja koolitusi alustavatele ettevõtjatele. Vett-pidava äriplaani olemasolul saab taotlelda ka stardiabi. Ettevõtlustoetust saab taotlelda ka tööturuametist, kui sealne ettevõtluskoolitus läbitud. Uuri oma juhtumikorraldajalt.

- Kindlasti uuri koolitusvõimalusi ka vabahariduslike koolituskeskustes: www.vabaharidus.ee ja kutseõppeasutustes: www.hm.ee/tasutakursused.

Kuid arvestama peab, et registreeritud töötud sealsetele koolitustele tasuta õppima ei pääse (vt ka lk 22).

Agne Narusk

Sügisest võib tulla koolituskaart

Kui sotsiaalministeeriumi tööturu osakonna ette valmistatav koolituskaardi idee leiab heakskiidu, võib registreeritud töötul nn kinkekaardi alusel valida ise endale vajaliku koolituse. Praegu ei võeta töötuna arvel olijaid töötavatele ja töötöötajatele mõeldud kursustele isegi siis, kui seal leidub vabu kohti. Kui koolituskaardid käiku lähevad, see vahe kaob. „Inimese jaoks tähendab see, et ei pea enam oma staatuse pärast muretsema ning võib valida just selle kooli ja eriala, mis on tema eduka toimetuleku eelduseks,“ ütles tööturuosakonna juhataja Thor-Sten Vertmann Eesti Päevalehele. Tema hinnangul peaks eurorahale toetuv katseprojekt valmis saama sügiseks.

Koolituskaart oleks kindlas vääringus kaart, mis lubaks koolitusel osaleda just äratoodud summa ulatuses. See tähendab, et järjekorrad koolitusele lüheneks, kuna aeganõudvaid riigihankeid pole enam vaja. Koolituskaart nõuaks pealehakkamist ja suuremat vastutust töötult endalt. Kuid päris ilma järjekorradetada ei saa ilmselt ka siis, sest kaardi saamise aeg ei pruugi kokku langeda sobiva koolitaja ajakava ning kursuse algusajaga.

Agne Narusk

11. MÄRTSI SEISUGA OSALES TÖÖTURUAMETI PAKUTUD KOOLITUSTEL 2530 INIMEST.

Erialadest on nõutumad:

- ettevõtluskoolitus
- keevitajad
- iluteenindajad
- erinevad sõidukijuhi kategooriad
- raamatupidaja-assistent
- müüja-klienditeenindaja
- lisaks arvuti- ja keeleõppe erinevad tasemed
- Tööturuametil on võimalik ka tellida koolitusi, nagu külmutus- ja kliimaseadmete mehaanik, liiklustalituse operaator, õigusspetsialist-võla-nõustaja, reisikorraldaja, hoone energiaauditor, projektijuhtimine jne.

• Tööturuamet pakub 11 nõutuma eriala raames koolitusi üle vabariigi. 50 koolitajaga on olemas raamlepingud 2009. aasta lõpuni, neist 21 koolitajaga lepingud mitme eriala õpetamiseks. Koolitajateks on nii erasektori koolitajad kui ka maakondlikud kutsehariduskeskused (muuhulgas ka riiklikud rakendus kõrgkoolid).

Allikas: sotsiaalministeerium

Juhtub, et töötul soovitatakse minna koolitusele, mille kohta ta ütleb, et see ei haaku tema teadmiste, oskuste ja tasemega. Ometi on iga võimalus koolitusel osaleda teretulnud ka nn teraapilisest seisukohast – võimalus end kuhugi hommikuti minekule sättida ei lase norgu vajuda ja annab võimaluse inimestega suhelda.

Alati tasub ka ise mujalt koolitusvõimalusi uurida, eriti siis, kui juhtumikorraldaja teile midagi sobivat ei leia. Eelisseisus on need, kel on võimalik ise oma õpinguid rahastada – siis saab ringi vaadata ka erakoolitajate pakkumiste seas ja valida välja see, mida just vaja. Ka sel moel talitades võib eelnevalt nõu pidada tööturuameti karjäärinõustajaga.

Tööturukoolituste pakkumised võrreldes aastataguse ajaga on viis korda suurenenud. Üldse on töötutele mõeldud koolitusel kaks suunda: koolitada inimesi sinna, kuhu töötajaid vaja, ja üldkompetentsust andev koolitus väga mahukatele riskirühmadele, nt riigikeelekoolitus muukeelsetele töötutele. „Anne vajaliku annuse praktilisi oskusi, et inimene saaks n-õ tagasi ree peale, et siis ise edasi liikuda,“ on öelnud tööturuameti peadirektor Tiina Ormisson.

NÄITED ELUST

Julgus elu muuta tõi igatsetud töö

Ligi kaks aastat tagasi tegi Agne Jusar enda jaoks otsustava sammu. Agne polnud küll töötu, kuid kandis hinges suurt soovi töötada juuksurina. „Läksin tööturuametisse mõttega leida endale mõni muu töökoht. Teadsin, et firmad annavad vabadest töökohtadest sinna teada,” rääkis Agne. Kui vanasti võis kogunud juuksur oma kõrvale võtta õpilase, siis nüüd peab koolitust läbiviivaval juuksuril olema ette näidata vastast tunnistus. Selliseid juuksureid aga maakohas pole.

Agne meenutas, et tööturuametis tundsid töötajad huvi, mida ta teha tahaks. Kui ta siis

Foto: Signe Kalberg

Agne Jusar

rääkis oma ammusest unistusest töötada juuksurina, pakuti talle võimalust minna Tartusse või Tallinna õppima. „Läksin aastaks õppima Tallinna iluteeninduse erakooli. Kui ma poleks kooli lõpetanud, oleksin pidanud õppemaksu tagasi maksma, aga see oli ligi 30 000 krooni,” sõnas ta.

Naine tunnistas, et kui ta poleks tööturuameti kaudu koolitust saanud, oleks ta mingil ajal olnud sunnitud õpinguteks laenu võtma, et oma soovi ellu viia. Pärast kooli lõpetamist pidi Agne ise endale töökoha leidma. Mõne kuu töötas ta Tallinnas oma praktikakohas, siis aga Paide Maksimarket laiienes ja sinna loodud ilusalong oli valmis Agnele tööd pakkuma. „Mul vedas tohutult, sest muudu oleksin pidanud siiani sõitma kodukoha Järva-Jaani ja pealinna vahet,” ütles ta.

Signe Kalberg

Ettevõttekoolitus viis oma firmani

Heiki Särkinen oli enne töötuks jäämist ligi kümme aastat ventilatsioonitööde firmas töödejuhataja. Vähem kui kaks aastat tagasi otsustas firma töötajate arvu vähendada ja nii tuli tal töötuks jäänuna selgusele jõuda, mis edasi teha. Ehitusalaste teadmistega Türi mees otsustas edaspidigi tegelda tööga, mida ta kõige paremini oskab. Selleks tuli asutada oma firma.

Ettevõtlik mees seadis sammud tööturuameti Järvamaa osakonda, et uurida, kas oma ettevõtte asutamiseks on võimalik toetust saada. Kohapeal konsultandiga vesteldes selgus, et on küll: tööturuametis registreeritud töötutel on õigus taotleda kuni 70 000 krooni, ning neil, kes küll ilma tööta, kuid pole töötuks registreeritud, kuni 50 000 krooni alustava ettevõtja toetust. Kuid toetuse taotlejal peab olema kas ettevõtluskogemus, läbi tehtud ettevõtluskoolitus või siis saadud kutse- või kõrgharidus majanduse alal. „Mina tegin läbi kolmekuulise ettevõtluskoolituse, kuulasin Mainori kõrgkoolis loenguid ja sain koolitust ka ettevõtluskeskusest,” rääkis Heiki. Tööturuametist saadud 40 000 kroonile laenas ta tuttavatelt lisa ja asutas oma firma.

Esimene aasta on seljataga ja mees tunnistas, et ega ettevõtja elu olegi nii kerge, kui mõni arvab. Tööd on olnud, aga vaiksed hooajad on pidanud temagi üle elama. Kuigi tööturuamet on talle pakkunud võimalust osaleda kõikvõimalikel koolitustel, mille seast ei puudu näiteks ka hobuserautamise oma, on Heiki jäänud ikkagi õpitud eriala juurde. Heiki Särkinen kui osaühingu Õhk ja Torud omanik ning juht andis endale lubaduse firmat töös hoida vähemalt viis aastat. Siis oleks võimalik juba ettevõtluse arendamise sihtasutuselt kopsakamat toetust küsida.

Signe Kalberg

Kõva tahtmine aitas keelebarjääril üle

Kui 58-aastane Petrunelja Rabtšuk eelmisel aastal töötuks jäi, ei uskunud ta, et teadvanuse naise keegi enam kunagi tööle võtab. „Töötasin Roosna-Allikul taara vastuvõtjana, aga kui pood pani üles taaraautomaadi, jäin tööta. Pool aastat olin kodus, vahepeal hoidsin lapselapsi,” rääkis Petrunelja.

Naine otsustas end tööturuametis töötuna arvele võtta. Peagi pakkusid sealsed ametnikud talle võimalust minna Tallinna koolitusele. „Mina veel puiklesin vastu, sest kolmekuuline puhastusteenindaja koolitus toimus eesti kee-

les ja see keel pole mul päris selge. Aga mul oli kange tahtmine õppida ja tööd saada, nii lubati mul eksamille minnes küsimustele vastata nii eesti kui ka vene keeles,” meenutas ukrainlanna. Ta kiitis koolitust ja koolitajaid, kes sisendasid inimestesse eneseusku ja lootust. Maal on ju eriti raske tööd leida, tunnistas Petrunelja. Praktikale sattus ta Tallinki ja pärast koolituse lõppu pakkus laevafirma talle ka tööd. Esialgu küll asendustöötajana, aga sellegi üle on naisel hea meel.

Signe Kalberg

Pettumine ametnikes sundis otsustavalt tegutsema

Tallinnlanna Monika Reedik koondati pea kaks aastat tagasi. Ta võttis end kohe tööturuametis töötuna arvele ning talle koostati individuaalne töötusimiskava. Iga kuu tuli uuesti tööturuametist läbi astuda ning paberile allkirja anda. Sellega asi piirduski. Kodus otsis ta uut töökohta töövahendusportaalist ning jälgis ka mujal tööpakkumisi, aga tulutult. Kõrgharidusega saksa keele filoloogile sobivat kohta polnud, ütles Monika. Kui aasta sai täis, sõandas naine küsida tööturuameti juhtumikorraldajalt koolitust. Ta saadeti edasi karjäärinõustaja juurde, seal pakuti võimalust minna klienditeenindaja koolitusele. Monika sõnul said nad ametnikuna mõlemad aru, et see oleks rohkem nagu teraapia eest. Kuid väide, et 90 protsenti selle koolituse lõpetajatest saavad ka töökoha, innustas siiski osalema. Pealegi oli õppekavas vene ja inglise keele 40-tunnine kursus. Kuid klienditeeninduse loengutel sai Monika aru, et see pole tema jaoks. Ka õppekursioon telefoniteeninduse kõnekeskusesse oli naise jaoks ehmata.

Pärast seda teadis ta täpselt, et see töö pole tema jaoks.

Ühel päeval internetist tööpakkumisi otsides sattus ta teatele, et Tallinnas pakutakse giidikoolitust. Saksa keele oskajana nägi naine selles võimalust endale rakendust leida. Ning leidis üles seadusepügala, mille järgi tohtis tööturuamet muretseda erandkorras koolituse ühele soovijale. Monika tegi sellekohase avalduse. Nädalad aga möödusid ning infot ei antud. Oli selge, et koolituse saamiseks vajalikku riigihankega ametnikud polnud maha saanud. Lõpuks, kui giidikoolitus oli juba ilma Monikata alanud, tuli ametist äraütlev vastus. Selles seletati, et giidina töötamiseks pole koolitus vajalik, õppida ja eksami sooritada saab ka omal käel.

Monika nii ei arvanud. Mõistes, et sealtpoolt teda ei aidata, laenas ta tuttavatelt kursuste jaoks vajaliku 3500 krooni ning läks koolitusele. Juba suvel loodab ta giidina tööd saada ning võla aegamööda tagasi maksta.

Agne Narusk

NÕUANNE

Kui latti tuleb alla lasta

Kuidas kinnitada endale, et töökoht, mida varem poleks mingil juhul vastu võtnud, on tegelikult täitsa tore?

Foto: erakogu

Sirje Tammiste
psühholoog, personalikonsultant

20 aasta jooksul USA-s, Prantsusmaal ja Sak-samaal tehtud uuring näitas, et töökaotus põhjustab pikaajalist depressiooni palju suurema tõenäosusega kui muud elus ettetulevad rasked sündmused. Töökaotuse elavad kergemini üle need, kelle elus on veel midagi peale töö: pere, sõbrad, hobid. Siis ei jää inimene ühiskonnast väljapoole, tal säilib sellega kontakt lähedaste inimeste kaudu. Neil läheb ka uue töö leidmine hõlpsamini, sest tööle eelistatakse võtta positiivset inimest.

Töökaotus tuletab meelde hüvesid, millele me ei mõtle siis, kui töölkäimine on igapäevane, isegi kirutud rutiin:

- töö võimaldab luua kontakte teiste inimestega ja tunda rahuldust üheskoos millegi tegemisest, eesmärgi saavutamisest;
- töö sunnib avardama silmaringi, juurde õppima;
- töö sunnib ületama oma silmaringi piiratust, arvestama ka teiste kogemustega;
- töö aitab muresid eemale viia;
- töö on väljakutse taibule ja loovusele;
- töölkäimise rütm aitab nii vaimselt kui ka kehaliselt vormis püsida;
- töö tagab hea enesetunde hoidmiseks nii vajaliku tunnustuse ja lugupidamise;
- töö käigus teistele midagi õpetades on võimalus tunda end vajaliku ja targana.

Inimene vajab kindlat rutiini, töö suudab seda pakkuda. Nii ongi motivatsioon neil, kes töö käivad, ja neil, kes töökaotuse läbi elanud ning uues-

ti kindla sissetuleku leidnud, väga erinev. Mida kauem on inimene tööd otsinud, seda enam on ta valmis vastu võtma pakkumisi, mis ei ole tema võimete ja isiksuseomadustega kooskõlas.

Kui tööotsija pole veel olukorras, kus töö saamine on elu küsimus, tasuks siiski endalt küsida:

- mis on minu tugevused?
- kuidas saavutan tulemusi?
- millised on minu väärtused?

Ei maksa end petta mõttega, et ma muudan end ja kohanen uute nõudmistega. Tegelikuses on nii, et võttes vastu töö, milleks puudub ettevalmistus ja võimed, on ebaõnnestumise tõenäosus väga suur. Kui suhete loomine rõõmu ei paku, siis müügitöös tulemusi ei saavuta. Kui paberitööd ei naudi, siis vägisi end seda tegema panna võib olla päris keeruline.

KUI TÖÖ SAI VASTU VÕETUD

Kui aga oled vastu võtnud töö, mida sa küll ei tahtnud, kuid valikut pole, siis esimesena on mõistlik muuta oma mõtlemist:

- mitte et ma pean seda tööd tegema, sest paremat pole ja elada on vaja, vaid hoopis: ma tahan õppida seda tööd armastama. Ma tahan teha just seda tööd. Positiivne häälestus aitab.
- Pole olemas auväärseid ja vähem auväärseid töid. Kui töö on tehtud väga hästi ja südamega, on selle tegija alati väärt suurt lugupidamist.

Kui pedagoog hakkab leiba küpsetama, siis ei saa kuidagi öelda, et tema kui inimese väärtus nüüd langeb, sest ta teeb lihtsamat tööd. Inimesena jääb ta ju samaks, inimesi hinnatakse inimeseks olemise, mitte ametinimetuse järgi.

Vähemalt peaks see nii olema.

- Oluline on säilitada enesest lugupidamine, siis saavad ka teised sinust lugu pidada. Töö ei võrdu kogu eluga. Kui see ei paku kõike, mida elult ootad, on selleks palju muidki võimalusi – kuulumine erinevatesse organisatsioonidesse, uute hobidega tegelemine, suurema aja ja energia pühendamine perele, spordile, heategevusele – võimalusi on palju.

KUIDAS INIMEST TOETADA?

Mida saaksid teha need, kes puutuvad kokku töö kaotanud inimesega?

- Hoolige neist!

Tööandja, kui nad kandideerivad teie korraldatud konkursil, andke neile infot, toetage ja innustage ka siis, kui te ei saa neile tööd pakkuda.

- Mõistke nende valu ja ebakindlust!

Kui ametnikuna pead iga päev töötutega kokku puutama, siis võib juhtuda, et ei jaksa. Tehke töö supervisiooni rühmasid, kaitske end läbipõlemise eest – nii tuleb jaksu juurde

- Pidage neid meeles!

Endised töökaaslased saavad helistada, tunda huvi, kuidas läheb, kutsuda vahel mõnele sünnipäevale, teatrisse, kontserdile.

- Pakkuge inimlikku toetust!

Juba tunne, et mulle elatakse kaasa, aitab edasi. Ei maksa uskuda, kui töötu ütleb: „Pole midagi, saan hakkama.“ Inimlikku tuge pole kunagi liiga palju.

Tegelikult me vajame kõiki neid Eesti inimesi, kes on praegu jäänud ilma tööta. Ka töötuks jäänud peavad saama seda tunda – et neid vajatakse inimesena.

Foto: iStockphoto

Leiutajateküla Tiina: nii palju on elus veel õppida!

Foto: Rauno Volmar

Detsembri viimasel päeval pani karjäärinõustaja Tiina Saar (36) ümbrikusse oma soovid 2009. aastaks. Praegu on märtsikuu ning need on suures osas juba täitunud.

Agne Narusk

Igal hommikul tõmbab Tiina tossud jalga ning sööstab Uue Maailma ajaloolise puitasumi vahele äratusjooksu tegema. Ja klõpsib silmadega kauneid looduspilte teha, et neid siis õhtul üksi olles uuesti meenutada. Kes on käinud mõnel igava võitu töö- või karjäärikonverentsil, teab, kui värskendavalt mõjub Tiina sööstmine lavale pärast mitmeid eestipäraselt monotoonseid ettekan- deid. Kes on temaga isiklikult kokku puutunud, teab sedagi, kui innukalt ta sööstab silmade põle- des vestlusse, olgu see mis teemal iganes. Sama- moodi – sööstes – siseneb ta igasse uude etappi oma elus. Isegi siis, kui hetk hiljem jääb seisma ja mõtleb: „Pagan! No nüüd on paras jama.” Ning sööstab edasi. Ning mitte midagi halba pole juh- tunud sellest, kui on haaranud kinni esimesest ripakil niidiotsast, vastupidi – end välja tirides on ta saanud uue ja vajaliku kogemuse võrra rikka- maks. Pole olemas midagi sellist, mida ei saaks ära õppida, ütleb Tiina. Ja tema elulookirjeldust lugedes tuleb nentida, et tal on õigus.

90-NDAD: USK JA MURETUS

Väike Rakvere, kust ta pärit on, meenutab mõneti kodust Kristiine linnaosa seda otsa Tallinnas, kus elab Tiina – Uue Maailma seltsi tegemiste kaudu tuntud miljööväärtuslike majadega kanti. Pealt- näha natuke unine alevielu, aga erksaid inimesi leidub küll ja veel. Kui kuulata naise toonaseid meenutusi, tundub, et hakkad lähemale jõudma vastusele, miks Tiina on selline, nagu ta on – au- gust pinnale rabeleja, et sealt omal jõul end edasi tirida.

Tiina lapsepõlves tegutses Rakveres koo- liteater, mida juhendas tema lavastajast ema. Näiteringis ei saanud ta kunagi ühtegi peaos. Et ema ei süüdistataks tütre eelistamises. Aga okas jäi hinge: „Ema ei andnud mulle võimalust,” ütleb Tiina ise. Aasta pärast, kui ema enam noor- tega ei tegelnud, sai Tiina kooliteatrite festivalil parima naispeaosatäitja tiitli. Läks ja proovis

“

Üht asja Tiina siiski ära ei õppinud – pitsategu Soomes Itaalia restoranis.

Kui lapsed sündisid, seadis Tiina end sisse kodukontoris.

pärast kooli lõpetamist „lavakasse”, aga sisse ei saanud. See-eest said mudilased ühes Rakvere lasteaias endale aastaks kasvataja, kes nad oma koju mängima viis ning lasteaiatundi päris ehtsa koera kaasa võttis. Oli 90-ndate algus, usk kõikvõimalikkusesse ja muretus.

Otsus minna Tartu kunstikooli skulptuuri õppima sündis noores peas lihtsalt – seal on niikuinii kõik mehed, järelikult saan ainsa naisena sisse. Plaanil oli kaks nõrka kohta: esiteks polnud Tiina mitte kunagi skulptuuri teinud, teiseks oli seal naisi küll. Edasi tuli see, mida ta nimetab „täielikuks juhuseks”. Tartust saabudes jäi teel Tallinna bussijaamast koju ette Juhkentali kaubanduskool. Vaatas siis neiu sisse kokkade klassi – olid teised trossis ja tõsised. Piilus sisse kelnerite-ettekandjate ukse vahelt – ja sinna ta jäigi. „Ma ei mäleta keskkoolis õppimise ajast erilisi edukogemusi. Matemaatikas tegeldi ainult oivikutega ning kehalises kasvatuses jäeti jooksmise pärast suvetööle,” meenutab Tiina. „Aga Juhkentalist tuli edukogemusi ridamisi!”

TÖÖ, TÖÖTUS JA ÕPINGUD

Linnahalli kai äärde oli vahepeal end ankrusse seadnud soomlastele kuuluv ristluslaev More. Ja just sinna pärast teeninduskooli lõpetamist Tiina maanduski. Morel kehtisid omad seadused, sellised, mis [Eesti]maa peal juidnad üle selja jooksmise panid. „Kui sa oled õppinud elu aeg ausust ja siis puutud kokku niisuguse maailmaga – siis sa ei oska enam kuidagi olla,” räägib Tiina. Sööjatest

pungil suitsune ruum, kelneri valjuhääline „Aljoša, dva romštekša!”, rasked kuldketid, vihaga õhku lennutatud taldririkud ja arvevihik pealkirjaga „Maffia”. Ühel päeval sai see kõik ootamatult otsa ja vedas, et juhtus olema Tiina vahetus, nii sai ta lahkumiskompensatsiooniks kaks kasti peenemat Šoti piparmündinapsi. Olid 90-ndad.

Töötut Tiinat nähti igal neljapäeval Rakvere lehekioski kõrval Eesti Ekspressi ootamas. Ise 20-aastane, kandideeris ta kõikvõimalikele töökohtadele. Näiteks karateklubi direktriks, ja oli täiesti kindel, et ta sinna sobib. Midagi temast siiski intervjuueerijatele silma jäi, sest talle pakuti võimalust lükata käima üks baar, mis otsapidi oli klubiga seotud. Tegid ära, st lükkas käima. Pärast jäi samasse baari „jõhvikaks” (neidis, kes laudadelt nõusid koristab – toim) ning mäletab seda aega kui oma elu üht ängistavamat perioodi. Sellist, millest väljatulekuks pead leidma endas jõudu see järsult katkestada.

Edasi tuli kaubanduskool Soome väikelinnas, kuhu Tiina saabus, ilma et osanuks keelt. Poole

aasta pärast küsisid kohalikud, et kust kandist sa siin Soomes pärit oled. Hesast (Helsingist – toim), vastas Tiina, ja teda usuti.

Tagasi Eestis tegi Tiina edukalt läbi laevafirma Viking Line konkursi, seda peeti 90-ndate keskpaigas ikkagi eliititöökohaks. See oli vägev aeg, ütleb naine. Kuigi jah, töö käigus teises nende reisikonsultandi töö hooajatöök. Tol ajal süvenes Tiina psühholoogiahuvi – esmalt tulid muusikaterapia õpingud Tallinna ülikoolis, siis psühholoogia Jaan Tõnissoni instituudis. „Tõesti, mu elu on olnud nagu kaleidoskoop – keerad ja näed, milleks üks või teine tükk on olnud vajalik,” tõdeb Tiina.

EMAKS ÕPPIMINE

Õpingute kõrvalt tuli elamiseks raha teenida. Nii marssis 20-ndates tütarlaps julgelt sisse Olümpia hotelli uksest ja küsis tööd. Pakuti korruse peaadministraatori kohta. „Olin ilmselgelt liiga noor. Mingeid juhiomadusi mul ei olnud. Ja nüüd oli käes see koht, et tuli kiiresti teatud kindlad asjad ära õppida, boonuspalkade arvutamine näiteks,” meenutab julge pealehakkaja. Enne esimese lapse sündi jõudis ta pidada veel Tallinna kaubamajas reklaamhääle ametit. Teate küll: „Lugupeetud ostjad, teise korruse naisteosakonnas on müügil uus kvaliteetne pesu.” Ja siis tuli siia ilma imetilluke Liisbeth.

„Ma ei õelnud kaubamajas, et beebit ootan ja valmistasin neile pettumuse. Aga ma ei petnud, sest ma tõsimeeli uskusin, et hopsti sünnitan ära

“

„Mul on olnud hullult ränki töökogemusi. Ja hullult kihvte võimalusi.”

Tiina esimese raamatu esitlus. Emaga on kaasas praegu neljane Marta Mia.

ja kohe tööle tagasi,” muigab Tiina.

Emaks õppimine ei olnud talle lihtne – kogu see lugu tütre sünnist tänase päevani on olnud väga õpetlik, ütleb Tiina. Toona läks ta kolmekuuse lapse kõrvalt tööle – Olümpia hotelli 22. korrusele teenindusjuhiks. See kolm aastat oli ka üks tõesti kihvt aeg, ütleb naine.

Töö oli põnev, kuid pereelu ämma katuse all hakkas kiiva kiskuma. Raske oli korruga kolme rolliga toime tulla – töö, naine, ema. Peatselt tuli leida vastus küsimusele: kuidas olla hea vanem edasi siis, kui lapse isaga enam koos ei ela?

KARJÄÄRI KEERDKÄIGUD

Tiina Saar on paljude eestlaste jaoks tuntud kui tööelust ja karjäärist rääkiv ning kirjutav inimene. Ta on teinud seda 2001. aastast peale tööotsinguportaali CV-Online turundusjuhina. Aja- ja raadios. Alustanud turundustööd ja kirjutamisega täiesti nullist. Aga mis sellest, mõlemat läks ta kiiresti õppima – see on Tiina.

“

„Minuga on nii: õnne on, lapsi on, tööd on, aga raha ei ole.”

Olümpia hotelli ning CV-Online'i vahele jääb aeg, mille kohta Tiina ütleb taas – väga õpetlik! Tundub, et Tiina elus polegi olnud aega, mis ei oleks talle midagi õpetanud. Nii ongi, vastab ta ja tunnistab: „Aga paar korda olen end ikka väga rumalana tundnud.” Üks selline kord oli siis, kui ta Regiosse tööle läks, teine siis, kui suhtekorraldajaks kandideeris. „Tagasi mõeldes liigitan need korrad huumoriklassika varasalve ning olen selle võrra armulisem nende kandideerijate suhtes, kel pole aimugi, mis töökohta nad õigupoolest püüavad,” muigab Tiina.

Nüüdseks on ta lõpetanud psühholoogiaõpingud ülikoolis, teinud läbi reporterikooli, suhtlemistreeneri koolituse ning õpib psühhdraamat. Ta on end rääkinud ja kirjutanud koolitajaks ning karjäärinõustajaks, keda kutsutakse teistele tarkust jagama. Eriti tugevana tunneb Tiina end tööõnne teemadel kõneldes. Sest temal endal on parasjagu see õnn – teha asju, mis sulle meeldivad ja mida sa kõige paremini oskad. Siia alla käib ka lapsevanemaks olemine – tütreid on Tiinal nüüdseks kolm. Ta kiitleb, et on õppinud tegema mõnuga süüa ja õhtusööki pereringis nautima, on õppinud olema abikaasa. Aga seiklused pole lõppenud, naerab ta: „Nii tohutult palju on võimalusi! Iga asjaga on nii, et teed ühe ukse lahti ja seal on viis ust veel taga. Kahju, et mul pole mitut elu!”

P. S.! Ja nüüd tahab Tiina õppida psühhdraama lavastajaks, puude ravitsejaks, eesti filoloogiat ning raamatupidamist. Nagu Leiutajateküla Lotte.

Tiina Saar

- Sündinud 6. juulil 1972 Rakveres.
- Lõpetanud Audentese ülikooli psühholoogia erialal, Lapua kaubanduskooli Soomes väliskaubanduse erialal, Tallinna Juhkentali kaubanduskooli turismi- ja hotelliettevõtluse erialal, Rakvere 3. keskkooli.
- Õppinud veel reisikonsultandi tööd, reklaamihääle tehnikat, muusikaterapiat, turundust, IT-d, personalitööd, müügitingimusi, kutse- ja karjäärinõustamise internetipõhiseid lahendusi, reporterikoolis, suhtlemistreeneri väljaõppel, psühhdraama enesearengu grupis, rahvusvahemuste integratsiooni ja karjääriteenusid. Praegu õpib Tallinna psühhdraama koolis psühhdraama rakendajaks.
- Töötanud kuus aastat CV-Online'is turundusjuhina; lisaks toimetab kolmandat aastat ajakirja Tööjõuturg; peab loenguid, viib läbi seminare ja koolitusi karjääri edendamise teemadel Tallinna ülikoolis, Tartu ülikooli õpetajate seminaris jm.
- Avaldanud arvukalt publikatsioone ja artikleid suuremates päevalehtedes tööelu teemadel.
- Kirjutanud kaks tööteemalist raamatut: „Kuidas võita maailma parim töökoht“ (2005) ja „Karjääri keerdtrepp ehk kuidas luua endale meelepärast tööelu“ (2006). Peagi ilmub tema sulest kolmas raamat.
- Käivitas tööõnne teemalise portaali www.aaretesaar.ee ning valmistab ette Eesti suurimat muinasjutuportaali. Annab Rocca al Mare erakoolis valikainena karjääriõpetust. Kuulub Eesti karjäärinõustajate liitu. Vabal ajal luuletab ja kokkab, osaleb Uue Maailma seltsi tegemistes.
- Abielus, peres kasvavad 12-aastane Liisbeth, 4-aastane Marta Mia ja 2,5-aastane Mette Mai.

Suhtumine elukestvasse õppesse muutub sammhaaval

iStockphoto

Eestlased koolitavad end selleks, et paremini ja tulusamalt töötada. Mida lähemale pensionieale, seda enam vaibub huvi ka õppimise vastu, näitavad uuringud.

Kaire Talviste

Oli aasta 1999, kui väikeses Möllni linnakeses Põhja-Saksamaal avastas 19-aastane eestlane rahvaülikoolis inglise keele kursused. Suur oli neiu imestus, kui selgus, et ta osutus õppureist ainsaks, kes polnud jõudnud pensioniikka. Sõpru leidis neiu vanusevahest hoolimata.

Elutahet ja õpihimu täis sakslastest, kellele rahvaülikool oli sotsiaalse kaasatuse võimalus pärast aktiivsest tööelust kõrvalejäämist, jäi unustamatu mulje. Muidugi ei saa mainimata jätta seda, et Saksamaal on ligi 2400 rahvaülikooli, kus pakutakse igas vanuses õppureile enesetäiendusvõimalusi. Eestlannale oli see pisut võõras, sest meie pensionärid istuvad enamasti kodus või hoiavad lapselapsi.

Eestlaste seas pole enesetäiendamine veel nii populaarne ja mida vanemaks inimene saab, seda väiksemaks jääb huvi. „See on meie kurb tõsiasi, et juba 40–50-aastased peavad end õppimise jaoks liiga vanaks,” vahendab statis-

tikaameti analüütik Tiit-Liisa Rummo-Laes. Kui Rootsisis osales tunamulluse statistika andmeil 60 protsenti üle 55-aastastest täiskasvanuile mõeldud koolitustel, siis meil on see protsent veidi üle 27.

Ka haridus- ja teadusministeeriumi täiskasvanuhariduse talituse juhataja Terje Haidak tunnistab, et Põhjamaade eakad on sotsiaalselt oluliselt aktiivsemad kui meie omad. „Neil on väljakujunenud sotsiaalne võrgustik, neil on eneseteostuse võimalused ja ambitsioonid,” loetleb ta. „Ei istuta lihtsalt kodus, vaid tuntakse end ühiskonna osana.”

Meie pidev rahapuudus on tinginud aga olukorra, kus koolituste sihtrühmaks on enamasti noored. Sest nende puhul on suurem lootus, et õppimisele kulutatud raha teenitakse tagasi.

Olukorra lahendamise võimalusena näeb Haidak maakondlike rahvaülikoolide töö edendamist ja toetamist. Inimeste suhtumise muutumine elukestvasse õppimisse vajab aega. Tuleb arvestada meie tausta ja ajalugu: suurema osa ajast on inimesed pidanud võitlema majandusraskustega ja eelkõige on rõhku pandud lastekasvatusele ning töötamisele. Eeloleva kolme aasta jooksul on haridus- ja teadusministeeriumil kavas euroliidu sotsiaalfondi vahenditega luua maakondlikes rahvaülikoolides 40 000

vabaharidusliku õppe kohta. Seda pole Haidaki sõnul kuigi palju, ent inimesed saavad vähemalt maitse suhu.

VALDAVAKS TÕÖALASED KOOLITUSED

Eestis räägitakse elukestvast õppest peamiselt tööalaste võimete arendamise kontekstis. Suurem osa neist, kes on endale elukestva õppe tähtsuse selgeks teinud, näeb seda enamasti tööst tingitud vajadusena. Turu-uuringute aktsiaseltsi mullu oktoobris läbi viidud küsitlus näitas, et rohkem kui pooltel juhtudel on käidud tööalasel täienduskoolitusel või ümberõppel, mida finantseeris tööandja. Küsimusele, millistel koolitustel soovitakse kõige enam osaleda, vastas enamik küsitletuist, et ikka sellistel, kus saaks täiendada oma erialateadmisi ja -oskusi – eesmärgiga teha oma tööd paremini ning avardada karjääriväljavaateid.

Rummo-Laes vahendab statistikaameti uuringut, kus 80 protsenti eestlastest tunnistab, et käis koolitustel selleks, et oma tööd paremini teha. Soomes oli vastav protsent 65. Oma lõbuks õppis vaid kaks protsenti eestlastest ja 28 protsenti soomlastest. „Eestlastel võib olla valdavaks hirm kaotada tööd, tahe püsida konkurentsis, soov rohkem teenida,” arvab Rummo-Laes.

„Ent psühholoogiliselt on enda huvist lähtuv õpe positiivne. Inimesed mõtlevad enda ja oma vajaduste peale ning see kajastub nende elukvaliteedis, aga ühtlasi ka töös.”

Haidak lisab, et Põhjamaad on selles võrdluses kõige eeskujulikud. „Sealses heaoluühiskonnas inimesed kaifivad suhtlemist ja kogukonnas olemist. Nad on aktiivsemad, tunnevad õppimisest ja elust mõnu,” kirjeldab ta. Haidak usub, et ka meie oleme sinna teel, ent see võtab aega. „Me ei saa arvata, et suudame kümne aastaga saavutada selle, mille nemad on saavutanud neljakümne aastaga. Aga on hea, et meil on võimalus nende kõrvalt õppida,” lisab ta.

Vabaharidusliku koolituse tähtsustamine on jäänud lubamatult tagaplaanile, leiavad haridusministeeriumi töötajad, kes on koostanud täiskasvanuhariduse arengukava ettepanekud järgnevaiks neljaks aastaks. Eestis on seni peamiselt domineerinud vabahariduse hariduslik aspekt, mis tähendab, et püütakse valmistada toimetulekuks kiiresti muutuvate igapäevaste ülesannete ja väljakutsetega. Ei teadvustata endale, et kursused ja õpiringid on olulised sotsiaalsete võrgustike kujundamiseks.

Nii ühiskonna areng kui ka muutused inimeste suhtumises võtavad aega. Ent märk muutustest on juba seegi, et täiskasvanuõpet propageerides on „konkurentssivõime tõstmise” kõrval hakatud oluliseks pidama ka muid väärtusi. Lähema viie aasta kavas võiks Haidaku meelest igaühel mingi täiendusõppe plaan olla. Samal ajal on ta veendunud, et meie rahvas õpib rohkem, kui seda ise endale teadvustatakse. „Paljudel on arusaam, et kui pole Tartu ülikooli kuue samba vahelt viimase aasta jooksul läbi käinud, siis polegi nagu midagi õppinud,” vahendab Haidak eestlaste hoiakut.

HUVI ÕPPIMISE VASTU VÄHENES

Peamiselt väärtustavad enda pidevat täiendamist kõrgema haridustasemega inimesed, naised rohkem kui mehed. „Haritumad on ehk teadlikumad oma võimalustest, nad oskavad neid otsida ja nad on harjunud õppima,” pakub Rummo-Laes.

Turu-uuringute aktsiaseltsi uuringujuhi Vaike Võõbuse meelest tuleks lahendada küsimus, kuidas viia madalama haridustasemega inimesteni enesetäiendusvõimalused ja selgitada neile enesetäienduse vajalikkust. Ent õppimisest kõrvalejäätamise põhjusi on ilmselt enamgi – napib võimalusi, napib raha ja eks jääb tahtestki puudu. Sageli ei oska inimesed koolitusi otsida.

Kui Euroopa Liidu 27 riigi keskmine täiskasvanuõppes osalejate protsent oli tunamullu 9,7, siis Taanis oli vastav näitaja 29, Soomes

23, Eestis kõigest 6–7 protsenti. Rahulolematuseks pole siiski põhjust, sest viimase kümne aasta jooksul on huvi elukestvas õppimises osalemise vastu üha kasvanud. Mullu toimus meil kolmeprotsendiline hüpe ja aasta lõpuks maandus tase 9,8 protsendil. Turu-uuringute aktsiaseltsi küsitluses vastas aga 40 protsenti inimestest, et lähema aasta jooksul ei soovi nad osaleda tasemeõppes, mõnel kursusel, õppe- või koolitusprogrammis (2007. aastal ei soovinud õppida 32% vastanuist). Võõbus usub, et sellises suhtumises mängivad rolli mitmed

asjaolud – viiendik vastanuist olid üle 55-aastased ja pessimismi võis kannustada ka oktoobris juba kuklasse hinganud majanduslangus.

Mis saab edasi, ei julge keegi kindlat öelda. Ettevõtte, kelle õlul on seni lasunud koolituste rahastamine, võivad selles näha kokkuhoiuvõimalust. „Samal ajal on töötajate koolitamine praegu just eriti oluline, et ettevõtte konkurentssivõimet suurendada,” arvab Võõbus.

Rummo-Laes pakub, et praeguses majandusolukorras võib juhtuda nii üht kui teistpidi: koondatutel on nüüd rohkem aega õppida, mõni läheb tagasi koolipinki, et oma kvalifikatsiooni tõsta; teisalt võib õppimine hoopis väheneda, sest ettevõtjad kärbibivad esimesena koolituskulusid.

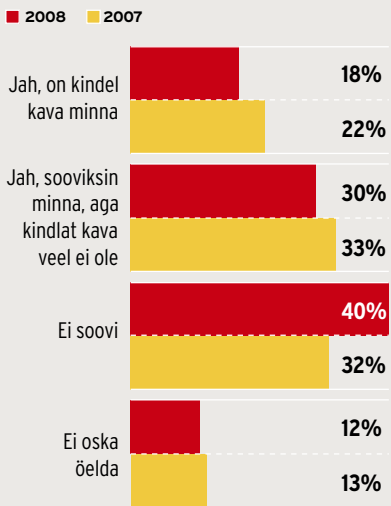
Inimeste käitumist ei oska praeguses olukorras ennustada ka Terje Haidak. Ta arvab, et ise koondatu olukorras paneks ta säästnud pigem õppimise alla, kui püüaks alahõivatuna selle aja üle elada. Samas on ta kuulnud Tartu rahvaülikoolist, et paljud, kes on nelja-viie kuu eest kursustele registreerunud, ütlevad kohast ära – peamiselt hirmust, et ei teata, mis veel ees oodata võib.

Haidaki meelest on oluline seegi, kui paindlikult suudavad majanduslangusele reageerida riiklikud õppeasutused. Inimesed, kel on nüüd vähem tööd, leiaks ehk võimaluse lõpetada poolelääjäänud tasemeõpe. Kas ülikoolid ja kutsekoolid on piisavalt paindlikud, et kutsuda tagasi buumiajal tööturule meelitatud noori ja leida neile lahendused kooli lõpetamiseks? Need on küsimused, millega peaks samuti tegelema.

Uuring

Elukestev õpe

•• Kas sooviksite järgneva 12 kuu jooksul osaleda tasemeõppes, mõnel kursusel, õppe- või koolitusprogrammis?

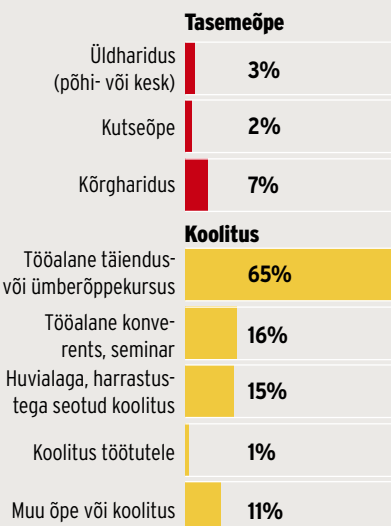

Allikas: Turu-uuringute AS

Uuring

Osalemissoov

•• Millises õppes või koolitusel sooviksite järgneva 12 kuu jooksul osaleda?

Allikas: Turu-uuringute AS

Eesti täiskasvanud õppiija

- Naised õpivad rohkem kui mehed.
  - Noored õpivad rohkem kui vanad.
  - Kõrgelt haritud õpivad rohkem kui madalalt haritud.
  - Kõrgematel ametipostidel töötavad täiskasvanud õpivad rohkem kui madalamatel ametipostidel töötavad täiskasvanud.
- Allikas: statistikaamet

Plaanid

•• Lissaboni strateegias on kirjas eesmärk tõsta täiskasvanute elukestvas õppes osalemise osakaalu Euroopas 2010. aastaks 12,5 protsendini. Eesti saavutas möödunud aasta lõpuks 9,8 protsendi taseme. Euroopa Komisjoni algatusel on järgmise kümnenääd eesmärkide hulgas vastava sihttaseme tõstmine 15 protsendini.

•• Euroopa Komisjon on uue kvalifikatsiooniraamistiku valguses sõnastanud eesmärgi suurendada täiskasvanute võimalusi omandada vähemalt ühe taseme võrra kõrgem haridus või kvalifikatsioon, viidates sellele, et kõrgemat kvalifikatsiooni eeldavatele töökohtadele liikuvad inimesed vabastavad omakorda koha järgmistele.

•• Eesti täiskasvanuhariduse arengukava koostamisel on oluliseks märksõnaks koolituse kvaliteet. Koolituse finantseerijal ja õppijal on vaja adekvaatset informatsiooni otsustamiseks, milline koolitaja pakub ootustele vastavat teenust.

•• Toimiva elukestva õppe süsteemi loomiseks on vaja tõhustada täiskasvanuhariduse valdkonna juhtimist, kaasata sellesse senisest enam osapooli ning parandada koostööd ja teadlikkust. Koostöö erinevate sotsiaalsete partneritega on viimastel aastatel oluliselt paranenud, ent kohalike omavalitsuste tegevus täiskasvanud elanikkonnale elukestva õppe võimaluste loomisel siiani suhteliselt nõrgal tasemel. Allikas: täiskasvanuhariduse arengukava aastateks 2009–2013 ettepanek

Märka õppijat ning pane tema lugu teele

Igal aastal antakse täiskasvanud õppija nädala raames välja aasta õppija tiitel.

Agne Narusk

„Väga hea raamat inimestest, kes ei löö käega ega anna alla,” näitab Eesti täiskasvanute koolitajate assotsiatsiooni (ETKA) Andras programmi juht Sirje Plaks oranži trükist eelmisest aastast, mis kannab pretensioonikat pealkirja „Ülesmäge”. Raamatusse on koondatud täiskasvanud õppijate edulood. Õigemini küll vaid murdosa neist, sest vapraid jonnakaid eestimaalasi, kes õpivad, otsivad, katsetavad, arendavad, näevad vaeva ja parandavad, on oi kui palju rohkem veel. Peab vaid oskama märgata.

Juba üksteist aastat on täiskasvanud õppija nädala (TÕN) raames välja antud aasta õppija tiitlit, eelnevalt valivad oma aasta tegijad ka kõik maakonnad. Ikka selleks, et väärtustada elukestvat õpet, õppimist täiskasvanueas. „Püüame viia inimesteni sõnumit, et igasugune õppimine on elu normaalne osa,” selgitab Sirje Plaks. „Mis veel annaks nii palju tuge, kui lugu gümnaasiumi ajal emaks saanud neiu, kes siiski suudab pärast lapse sündi kooli lõpetada ning ka edasi õppima minna. Või kaua töötanud keskealisest mehest, kes võtab end kokku ja läheb õpib päris uue ameti.”

IGAÜKS VÕIB PANUSTADA

Eelmisel aastal esitati kõikjalt maakondadest tunnustamiseks kokku 164 kandidaati neljas kategoorias (vt „Kandidaatide esitamine”). Algusaastatel neid nii palju ei tulnud, nüüdseks on ettevõtmine kogunud tasapisi populaarsust. Kandidaate võib esitada igaüks. Kui oled

salamisi imetlenud naabritädi söakust õppida klaasimaali või kolleegi visadust töö kõrvalt magistrakraadi suunas liikuda, pane tema andmed teele. Pole vahet, kas kandidaadi esitab organisatsioon või üksikisik. Et asi untsu ei läheks ning ülesseatul oleks lootust tiitliga pärjatud saada, on aadressil www.andras.ee väljas ka tunnustamise relement – see tuleks enne läbi lugeda. Väärikate kandidaatide olemasolul annab ETKA Andrase juhatus lisaks aasta õppija tiitlile välja ka eriauhindu.

TEGEMIST POLE VÕISTLUSEGA

„See on suur asi – tahe kedagi kiita,” ütleb Sirje Plaks. „Me ei koosta pingerida ega mõõda õpitulemusi. Tunnustame seda, kuidas inimene on julgenud oma elu muuta ning õppimise kaudu selle kvaliteeti parandanud. Mul on siiani meelles mullune Jõgevamaa aasta õppija. See on noor naine, kel jäi omal ajal keskkool pooleli, sest sündis tita. Nüüd on tal kolm vahvat last ning ta on neid kasvatades õppimisest 15 aastat eemal olnud. Ja siis, 32-aastasena läheb tagasi kooli ja lõpetab selle. See innustab paljusid: kui tema sai hakkama, miks siis mina ei või proovida? Inimestel on olnud elus väga erinevaid väljakutseid, nende kuulamine või neist lugemine toetab neid, kes endas veel kahtlevad. Kõik see rikastab ühiskonda, kus me elame.”

Püüame viia inimesteni sõnumit, et õppimine on elu normaalne osa.

Parim õppimisvõimalus on koolitamine

Aasta koolitaja tiitliga pärjati mullu Marju Heldema, kes töötab Haapsalu kutsehariduskeskuses käsitöövaldkonna juhtõpetajana. Seal on ta alates 2002. aastast õpetanud õmblemist, kunsti ja käsitööd. Kõik, mida Marju teeb, teeb ta südame ja hingega, temas on soojust ja hoolivust õpilaste ning töökaaslaste vastu.

Marju on inimene, kes valdab oma eriala suu- repäraselt. Ta mõistab õpilasi, ta suhtleb nendega kui samaväärsetega, samal ajal on paigas reeglid, mida tuleb täita. See innustab õppijat, paneb ta kaasa mõtlema, küsima, andma tagasisidet.

Iseäranis rahul on Marjuga täiskasvanud õppijad, kes ei ole pikka aega õpingutes osalenud. Marju positiivsus innustab inimesi üha rohkem õppima ja mõtlema iga päev sellele, et õppimine on meie elu loomulik osa. Õppeprotsessis osaledes saab inimene juurde julgust proovida ja katsetada, edutunde suurenedes kasvab ka inimese enesekindlus. Marju koolitusel osaleja

Marju Heldema

Foto: erakogu

saab õppimisest positiivse kogemuse.

Marju on seadnud endale eesmärgiks tutvustada Eesti rahvuslikku käsitööd nii Eestis kui ka välismaal. Ta on Läänemaa käsitöölise ühenduse esimees ja Läänemaa käsitöötraditsioonide eestvedaja ja edendaja. Marju käe all on saanud endale pakendi kuulus Haapsalu salli ja Eesti Vabariigi juubeliaasta puhul ringles Soomes Haapsalu salli näitus. 2007. aastal anti Marjule kui rahvuskuultuuri hoidjale ja arendajale Läänemaa Kultuuripärlitiitli. Nüüd algatas Marju konkursi „Läänemaa suveniir”.

Marju elab maal oma isakodus Proosu talus Keedika külas Oru vallas. Kindlasti on Marju just see inimene, kes on eestvedaja oma küla ühisürituste korraldamisel, olgu selleks siis vastlad või jaanipäev. Kõike seda teeb ta vahvalt, maalähedaselt ja rahvuslikult.

Kati Käpp,

ETKA Andrase meedia alaprojektijuht

Foto: iStockphoto

Foto: Liisi Peets

Enno Kell

Elupõlisest kalurist sai aasta õppija

Viljandimaa aasta õppija 2008, 79-aastane töötav pensionär Enno Kell on viimased 52 aastat olnud kutseline kalur. Kaks aastat tagasi õppis Enno arvutit kasutama ja paneb nüüd kirja oma elulugu. Kursustel sai ta masina kasutamiseks hulganisti teadmisi, kuid palju on vaja veel juurde õppida, rääkis mees aasta eest. Esimese pooliku elulookirjelduse saatis Enno Tartu kirjandusmuuseumile ja sai

ühenduse Eesti Elulood käest tänukirja mahilaka maskuliinse elukujutuse eest. Kalapüüdmise kohta ütles mees aga nii: „Selleks et olla kutseline kalur, on vaja pidevalt juurde õppida. Ütlus „kala on loll“ ei pea paika, sest selleks, et kala kätte saada, pead temast targem olema.“ Järjekindlat arvutiõppurit tunnustati ka üleriigiliselt lisakategoorias „Õppida pole kunagi hilja“.

Kandidaatide esitamine

•• Alates 1999. aastast on TÖN-iraames välja antud aasta õppija, aasta koolitaja ja aasta koolitussõbralikuma organisatsiooni tiitlit. 2003. aastal lisandus aasta koolitussõbralikuma omavalitsuse tiitel.

Lisaks nimetatud kategooriatele võib iga organisatsioon või piirkond vastavalt oma võimalustele tunnustada ka teisi kategooriaid, näiteks

seeniorõppija, õppiv perekond, õppegrupp jt.

•• Kandidaadid tuleb esitada hiljemalt 15. juuniks 2009 kirjalikult ETKA Andrase aadressil: Valge tänav 10, 11413 Tallinn. Abistava taotlusvormi leiab www.andras.ee. Kandidaadi võib esitada ka elektroonilise taotlusvormiga otse Andrase kodulehelt www.andras.ee.

Lisainfo tel 621 1671, e-post andras@andras.ee

Reglemendist

•• Tunnustamise eemärk on väärtustada õppimist ja õpetamist nii avalikus, era- kui ka kolmandas sektoris. Silmapaistvaid tegijaid valitakse kõigis kategooriates kahel tasandil: maakondlikul ja üleriigilisel.

•• Iga maakonna täiskasvanud õppija nädala tugigrupp esitab vabariiklikuks tunnustamiseks kõikidest kategooriatest ühe kandidaadi, kelle hulgast ETKA Andras juhatus valib omakorda ühe välja.

•• Kandidaati esitades on soovitatav lähtuda sellest, et aasta õppija on inimene, - kelle elus on õppimine kaasa toonud mõne kvalitatiivse muutuse töös, perekonnavaluses, ühiskondlikus tegevuses, tervisekäitumises jne (näiteks töötusest vabanemine, uue eriala omandamine, oma firma loomine, peresuhte

tervenemine, uue elujõu ammutamine jm);

- kes on kahe eelneva aasta jooksul olnud pidevalt õppimisega seotud – õpib kursustel, täiskasvanute gümnaasiumis, kutseõppeasutuses, avatud ülikoolis, vabahariduslikus koolituskeskuses vm;

- kes on leidnud tänu õpingutele uue väljakutse teisel tegevusalal;

- kes on suutnud õppima kaasata oma sõpru, kolleege, pereliikmeid jt ning osaleb piirkonna/organisatsiooni õpikeskkonna arendamises;

- kes on julgenud ja tahtnud täiskasvanuna oma elus teha muudatusi ja ellu viia oma kunagisi unistusi õpingute valdkonnas;

- kes on eakana säilitanud õpihimu, osaleb aktiivselt kursustel, huviringides jm.

Vaata reglementi: www.andras.ee

Raamat

Ülesmäge. Täiskasvanud õppijate edulood

ETKA Andras, 2008

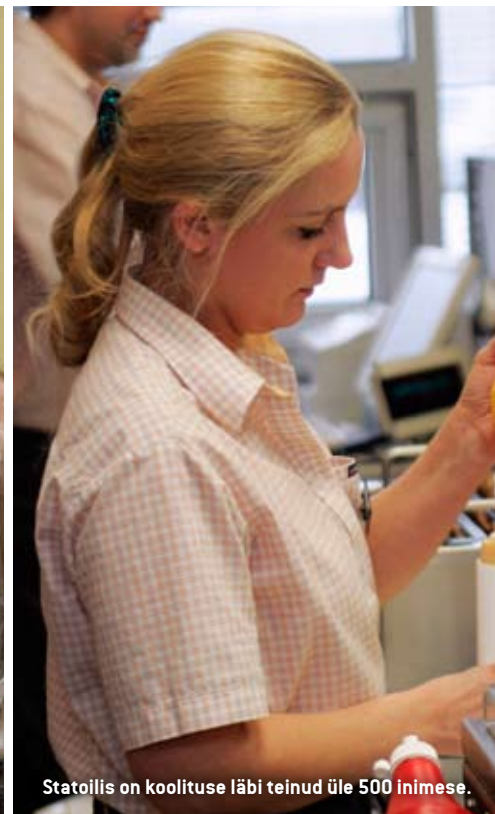
Koostaja Talvi Märja

Küsi raamatut ETKA Andrasest tel 6211 671

või loe internetist www.andras.ee

TESA koolitusjuht Laura Aaban koordineerib HIV-koolituse ettevõtetes.

Statoilis on koolituse läbi teinud üle 500 inimese.

Edumeelsed ettevõtted pakuvad tö

Agne Narusk

Kui küsida ühe või teise ettevõtte töötajate käest, mis koolitusel nad viimati töandja algatusel osalesid, nimetatakse tavaliselt klassikalise meeskonnatööd, müügi- või aja-juhtimist. Ometigi on mõnikümme Eestis ettevõtet pakkunud oma töötajatele ka HI-viiruse teemalist koolitust ja osalenud Terve Eesti Sihtasutuse (TESA) HI-viiruse teemalises ennetusprogrammis.

Kõik sai alguse sellest, et kahe aasta eest kirjutasid TESA eestvedamisel viie ettevõtte juhid alla koalitsiooni „Ettevõtted HIV vastu” asutamiskokkuleppele. Sellega andsid Swedbank (toona Hansapank), Eesti Ehitus, Statoil, TNS Emor ja Hill & Knowlton lubaduse toetada oma töötajatele ning laiemale avalikkusele mõeldud teavitustöö kaudu HI-viiruse vältimist Eestis. Lumepall lükati veerema – nüüdseks on ettevõtted HI-viiruse ja aidsi kohta teadmisi jaganud vähemalt paarile-kolmele tuhandele töötajale, kes on omakorda jaganud koolitustel kuulud sõprade ja kodustega. Koalitsiooniga liitusid veel kaks suurt tööandjat: reklaamifirma TBWA ja Coca-Cola Balti Joogid. Neid ettevõtteid-organisatsioone, kes on oma töötajatele pakkunud võimalust HIV-koolitusel osaleda, on tänaseks 44.

KÜSIMUSED SAID VASTUSE

Kui ma aasta eest vestlesin Swedbanki (toona

veel Hansapanga) personali arenduse osakonna töötaja Piret Suitsuga, oli ta – ja veel ligi 800 tema kolleegi – just tööl HIV-koolitusel osalenud. „Muidugi arutasime sedagi, mis siis saab, kui kolleeg meie kõrvalt on nakatunud. Kas peab temast eemale hoidma? Kas ta peab alati jooma omaenda kindlast kohvitassist?” meenutas Piret Suitsu inimlike, kuid siiski põhjendamatute hirmude üleskerkimist muu HIV-jutu kõrval. „Koolitusgrupis oli umbes 15 inimest, õhkkond oli usalduslik ja avatud, koolitajad noored. Meile räägiti HI-viiruse levikust, kuidas nakatatakse, milline on praegu olukord Eestis.”

Piret ütles šokeeris toona teadmine, et viirus levib ka rinnapiima kaudu. „Ma olin seni asja enda jaoks liialt lihtsustanud. Arvasin, et HIV levib kaitsemata vahekorras,” ütles ta. Samal ajal võtsid saadud teadmised maha alusetud hirmud. „Viskasime musta huumorit, et kui tegeled tööajal töösajadega, siis reaalseid nakatumisvõimalusi pole. Meil on kontoritöö, vigastusi või verekontakte pole.”

Piret läks koolituselt koju ning rääkis

“

44 ettevõtet-organisatsiooni on pakkunud töötajatele HIV-koolitust.

omakorda lapse ja tuttavatega. „Inimesed ei teadvusta, kui kurb ja traagiline on tegelikult olukord Eestis. Ikka veel mõeldakse, et mind see ei puuduta. Kuid HIV liigub juba ammu meie endi seas,” rääkis Piret oma eelmisel aastal antud intervjuus.

Nüüd on Swedbankis korraldatud 59 HIV-teemalist koolitust, neist 22 maakondades. Ettevõttel on plaanis nii koolitusi kui ka testi tegemise võimalust pakkuda edaspidi regulaarselt. Jah, te lugesite õigesti – töökohas oli võimalik teha ka HIV-testi. See oli vabatahtlik, konfidentsiaalne ja tööandja oli kõigega seotud vaid nii palju, et võimaldas kasutada oma ruume. Esialgne kartus, et keegi ei julge proovi andma tulla, ei pidanud paika – järjekord ulatus pikalt ukse taha. Otseselt said programmist kasu Swedbanki töötajad, kes koolitusel käisid. Aga tegelikkuses oli neid palju-palju rohkem, sest räägiti anti edasi töökaaslastele, lastele, abikaasale, sõpradele.

MÜÜDID LÜKATI ÜMBER

Suure huviga võeti HIV-teemalised koolitused vastu ka Statoili töötajaskonna seas, kui neid eelmisel aastal korraldama hakati. Eesti Statoili koolitusjuht Kai Põldvee-Mürk ütles toona, et oli ka ise enne kõnealuse kampaania käimätkamist üsna veendunud, et ega HI-viirus ja aids teda ning tema lähedasi puuduta. „Paraku tõestab statistika Eesti kohta seda, et HIV on teema, mis ei pruugi meist sugugi nii väga

Fotod: Rene Suurkaev, Terje Lepp

HIV-testijad tulevad vajadusel ka töökohale.

Tasub teada

Mida tööandja ei tohiks teha?

- Eestis kehtib soolise võrdõiguslikkuse seadus, mille eesmärk on tagada sooline võrdne kohtlemine ning edendada naiste ja meeste võrdõiguslikkust. Mõnes riigis (nt Suurbritannias) kaitseb seadus eraldi ka HI-viirusesse nakatunut ja aidsihaiget, kuid Eestis sellist seadust ei ole. Küll aga keelab Eesti põhiseadus inimeste ebavõrdse kohtlemise.

- Põhiseaduse § 12 järgi ei tohi kedagi diskrimineerida rahvuse, rassi, nahavärvuse, soo, keele, päritolu, usutunnistuse, poliitilise või muu veendumuse, varalise ja sotsiaalse seisundi või muude asjaolude tõttu. HI-viirus ja aids paigutuvad „muude asjaolude” alla. Juhul kui keegi tunneb, et teda on nimetatud kriteeriumide alusel ebavõrdsest koheldud, siis enne kohtusse pöördumist võib vaidluse lahendada õiguskantsler. Selleks korraldab õiguskantsler vaidlusosaliste vahel lepitusmenetluse.

- Peale põhiseaduse keelab diskrimineerimise ka Euroopa Nõukogu inimõiguste konventsiooni artikkel 14, mis sätestab sarnaselt Eesti põhiseadusega, et inimesi ei tohi ebavõrdsest kohelda soo, rassi, nahavärvuse, keele, usutunnistuse, poliitiliste või muude veendumuste, rahvusliku või sotsiaalse päritolu, rahvusvähe- mused kuuluvuse, varandusliku, sünni- või muu seisundi tõttu.

- Praegu kehtiv Eesti Vabariigi töölepingu seadus (TLS) eristab töösuhtes kahesugust diskrimineerimist: otsesest ja kaudset (§ 102). Otsene ebavõrdne kohtlemine on see, kui üht töölesoovijat või töötajat koheldakse soo, rassi, vanuse, rahvuse, keeleoskuse, puude, seksuaalse suundumuse, kaitsevæeteenistuse kohustuse, perekonnaseisu, perekondlike kohustuste täitmise, sotsiaalse seisundi, töötajate huvide esindamise või töötajate ühingusse kuulumise, poliitiliste vaadete või erakonda kuulumise, usuliste või muude veendumuste tõttu halvemini kui teist töölesoovijat või töötajat samalaadses olukorras.

Kaudne ebavõrdne kohtlemine on see, kui väliselt neutraalne säte, kriteerium või tegevus seab töötajad või töölesoovijad nimetatud põhjustel teiste töötajate või töölesoovijatega võrreldes ebasoodsamasse olukorda, välja arvatud juhul, kui nimetatud sättel või kriteeriumil on objektiivselt põhjendatav õigustatud eesmärk ning selle eesmärgi saavutamise vahendid on asjakohased ja vajalikud.

Allikas: TESA

Loe rohkem:

www.terve-eesti.ee

www.riigiteataja.ee

www.oiguskantsler.ee

töötajatele HIV-koolitust

kauge kaarega mööda käia,” lausus Põldvee-Mürk. Ta loodab, et inimesed said koolituselt juurde teadmisi, kuidas ennast ja oma pere liikmeid võimalikult hästi kaitsta, ning abi eksi- arvamuste ümberlukkamiseks. „Arvamus, et HI-viirus levib ühiseid toidunõusid ja WC-d kasutades või basseinis ujudes, on laialt levinud ning viimane aeg oli midagi teha, et inimeste

teadlikkust suurendada,” sõnas ta. Ja kui paljudele tööajast toimuvatele koolitustele ikka tohib sõbrad-abikaasad-lapsed kaasa võtta? HIV-koolitusele Statoil lubas. Samuti oli ja on töötajatel võimalik konfidentsiaalselt üldise tervisekontrolli raames HIV-testi teha. Nüüdseks on Eesti Statoilis HIV-koolituse läbi teinud üle 500 inimese.

Mis on TESA?

- TESA (Terve Eesti Sihtasutus) on sotsiaalne ettevõtte, mille eesmärk on edendada koostöös tööandjatega Eesti elanike tervisekäitumist.

- Aastatel 2007–2011 on TESA prioriteediks hoida ära HI-viiruse ulatuslik levik tavaelanikkonna seas.

- Töökohapõhiste programmidega on kavas jõuda ettevõtteni, ettevõtte töötajateni ning nende lasteni, tugedes nii juba toimuvat ennetustööd.

- TESA algatusel loodud koalitsioon koondab enda alla Eesti ettevõtted, kes soovivad HI-viiruse ja aidsi teemal aktiivselt kaasa mõelda ning Eesti olukorra parandamisse panustada. Samuti pakub koalitsioon võimalust tuua era- sektori ressursid Eesti HIV-ennetusse, korraldades ulatuslikke teavituskampaaniaid.

- TESA pakub ettevõtetele-organisatsioonidele koolitust „HIV ja töösuhted. Mida ütleb Eesti Vabariigi seadusandlus?”.

- HIV-koolitust on oma töötajatele tellinud 44 ettevõtet, nende hulgas Eesti Ehitus, Tere Pii- matööstus, Tallinna Kaubamaja, SEB, Tallinna Vesi, Eesti Energia Jaotusvõrk, TNS Emor, Ühis- teenused, DHL, Baltika, Olde Hansa, Regio, Audentes jt.

- “Ettevõtted on järjest rohkem informeeritud võimalusest oma töötajatele HIV-teemalist koolitust pakkuda, ütles TESA tegevjuht Mairi Jüriska. „Ka on paranenud ettevõtete arusaam teema olulisusest. Idee tasandil ollakse väga toetavad, aga paraku on vähenenud valmisolek reaalselt midagi ära teha.” Jüriska hinnangul on majanduslangus ja töötuse kasv kindlasti HIV levikut soodustavad asjaolud. Seetõttu on TESA muutnud oma tegevust paindlikumaks. „Oleme hakanud korraldama avalikke koolitusi, mille tagasiside on seni väga hea olnud. Rohkem infot leiab meie kodulehelt,” ütles Jüriska.

Vaata: www.terve-eesti.ee

Kaks suurepärasest võimalusest end tasuta koolitada

37 kutseõppeasutust ja rakenduskõrgkooli ning 48 vabahariduslikku koolituskeskust üle Eesti pakuvad võimalust end tasuta koolitada. Kursustele pääsemise kriteeriumiks on see, et inimene ei tohi olla registreeritud töötaja.

Agne Narusk

VABAHARIDUSLIK KOOLITUS

Vabahariduslikes koolituskeskustes üle Eesti pakutakse täiskasvanud õppijatele sadu tasuta kursusi ja koolitusi, ole vaid hakkaja ning vali sobivaim välja. Tegemist on europrogrammiga „Täiskasvanute koolitus vabahariduslikes koolituskeskustes“ ning see on mõeldud töötavatele inimestele ning neile, kes olude sunnil praegu kodused (lastega emad, pensionärid, hooldajad, töötajad). End töötuna kirja pannud inimestele vahendab koolitusi tööturuamet (vt: www.tta.ee). Nii ei seata õpinguvõimalusi pakkudes eesmärgiks mitte töö leidmist vaid edukat töimetulekut (töö)elus. Õppuritel on võimalus end täiendada tööturul vajalike pehmete oskustega, nagu keeleõpe, arvutiõpe, õpioskuste arendamine, väikeettevõtlus (FIE), kommunikatiivsed oskused jne ning osaleda ka huvialastel koolitustel. (Otsestelt tööalaseid koolitusi pakuvad tasuta kutsekoolid, vt „Tööalane koolitus“).

Vabahariduslikud koolituskeskused, sealhulgas rahvaülikoolid on täiskasvanute koolitusasutused. Neil kõigil on haridus- ja teadusministeeriumi väljaantud koolitusluba. Täiskasvanu all mõistetakse siin neid, kel koolikohustus on täidetud. Nad on omandanud põhihariduse ja/või on 17-aastased ja vanemad ning nad ei ole end tööturuametis ametlikult töötuna arvele võtnud. Väga oodatud on õppima inimesed, kes seni ei ole mingil põhjusel saanud või tahtnud õppida. Et koolitused on õppijale tasuta, siis on see hea enesetäiendamise võimalus ka väiksema sissetulekuga töötajale, kellel raske ise oma koolituse eest maksta.

OTSI LÄHIMAT KOOLITAJAT

Koolitused toimuvad kõikides maakondades, õpetajad on väga head oma ala asjatundjad. Kursused on mitme pikkusega: paarist päevast poole aastani. Peamiselt toimuvad need õhtuti ja nädalavahetustel.

Tähelepanuta pole jäänud ka need, kes eelistavad õppida vene keeles. Venekeelseid kursusi on pakunud koolituskeskus Veerik Tallinnas Lasnamäel ja Ontika koolituskeskus Jõhvis. Kuid kuna vabahariduslikud koolituskeskused plaanivad oma kursusi väga paindlikult, tasub soovijatel kindlasti pöörduda oma kodukoha lähimasse keskusesse ja teha ettepanek venekeelseks koolituseks. Heituda ei tasu, kui rüh-

Foto: iStockphoto

Õppimine on mõnus ja kasulik.

ma kokku ei saa, sest ka eestikeelsete rühmade õpetajad on alati valmis vähese eesti keele oskusega õppijatele individuaalseid selgitusi jagama ja neid aitama.

Programm „Täiskasvanute koolitus vabahariduslikes koolituskeskustes“ lõpeb 2012. aasta juunis. Eesmärgiks on võetud pakkuda tasuta koolitust vähemalt 40 000 inimesele. Käesolevat õppeaastat alustasid vabahariduslikud koolituskeskused septembris, kuid paljude kursuste ja rühmadega saab liituda veel praegu ning hiljemgi. Õppida ei ole kunagi hilja. Senised kogemused näitavad, et vabahariduslikes koolituskeskustes ja rahvaülikoolides on see isegi mõnus!

Vaata: koolituskeskuste nimekirja Eesti vabaharidusliidu veebilehelt www.vabaharidus.ee. Samas on üleval ka täpsem info tasuta kursuste kohta.

Küsi: tel 677 6299 või 677 6297.

TÖÖALANE KOOLITUS

37 kutseõppeasutust ja rakenduskõrgkooli üle Eesti pakuvad tasuta ümber- ja täiendusõpet töölkäijatele ning neilegi, kes olude sunnil on mõnda aega kodus olnud (noored emad, pensionärid, hooldajad, töötajad jt) – kriteeriumiks on siingi, et inimene ei oleks tööturuametis töötuna kirjas (koolitusvõimalused registreeritud töötutele: www.tta.ee). Tegemist on teise tasuta koolitusvõimalusi pakuva europrojektiga „Täiskasvanute tööalane koolitus ja arendustegevused“.

Keskmiselt 8-80 tundi kestvad kursused toimuvad 33 õppekavariühmas, millele lisanduvad veel üldoskuste koolitused. Haridus- ja teadusministeerium koostab koolitustellimuse kaks korda aastas ja kuigi tasuta kursustele on hu-

vilisi palju, on osadele kevadsemestri koolitustele veel vabu kohti. Igal juhul tasub õppimisele aegsasti mõelda ka neil, kes plaanivad sügisest kooli minna – tahtjaid on seni olnud rohkem kui kohti. Uued kursuste nimekirjad pannakse üles jaanipäeva paiku.

Kui algselt oli ettevõtmise eesmärk pakkuda tasuta koolitusvõimalusi neile, kellele tasulistel kursustel osalemine käib üle jõu, siis praeguses majanduslikus olukorras on oodatud kõik, kes tunnevad, et võivad sel moel oma konkurentsivõimet tööturul tõsta.

ÕPPIDA VÕIB KÕIKE

Koolitusi korraldavad õppeasutused samades valdkondades, milles pakutakse ka tasemeõpet. Nii nagu õpetab Luua metsanduskool metsandust, pakutakse seal ka mitut valdkonnaga haakuvat tasuta kursust jne.

Kursusi on igale maitsele ja vajadusele, muu hulgas saab õppida näiteks ohtlike puude langetamist, interneti ja e-posti kasutamist, elektrotehnika aluseid, avamerekalapüüki, saematerjalide kvaliteedi hindamist, torumontaaži, kabjahooldust ja rautusõpetust, tehnilist joonestamist, turismiturundust, eripedagoogilist nõustamist, rahvarõivaste valmistamist või vorstitoode tehnoloogiat jpm.

„Kutsume kõiki üles tegema esimest sammu ja tutvuma pakutavate kursustega,“ paneb südamele projektijuht Inna Laanmets haridus- ja teadusministeeriumist. „Kui omal kodus arvutit pole, siis tasub läbi astuda kodukandi raamatukogust või teabetoast. Pakutavad kursused leiab aadressilt www.hm.ee/tasutakursused. Samuti on sellelt veebilehelt võimalik välja trükkida õppeasutustes kursusi korraldavate inimeste kontaktandmed. Alati on võimalus pöörduda kodu- või töökohale lähimasse kutseõppeasutusse, kus lahkesti infot ja soovitusi jagatakse.“

Laanmets kutsub töödajaid üles oma töötajaid julgustama, et need osaleksid kas tööst vabal ajal või näiteks suundpuhkusel olles kursustel. „Tööandjad võiksid vajaduse korral ka töögraafikut muuta, et töötajad saaksid õppida. Samuti soovitan lapsega kodus olevatel vanematel kindlasti, kui võimalusel on, oma teadmisi värskendada,“ ütles Laanmets. „Julgustame osalema ka vene keele kõnelejad, isegi kui kursused on eesti keeles, sest siin avaneb tänuväärne võimalus korrata nii keelt praktiseerida kui ka targemaks saada.“

Euroopa Sotsiaalfond toetab kursusi kuni 2013. aastani.

Vaata kursusi ja leia koolide kontaktandmed:

www.hm.ee/tasutakursused

Küsi: tel 628 1208,

e-post inna.laanmets@hm.ee

Õppepuhkuse kord muutub

1. juulil jõustuv täiskasvanute koolituse seaduse muudatus lubab töölt ära ka täiskoormusega õppijad.

Uue töölepinguseaduse kehtima hakkamisega tänava 1. juulil jõustuvad ka täiskasvanute koolituse seaduse (TäKS) muudatused, mis lubavad võtta töölt õppepuhkust ka neil töötajatel ja avalikel teenistujatel, kes osalevad tasemekoolituse päevases õppevormis ja täiskoormusega õppes. Ehk siis: 30 päeva õppepuhkust võib edaspidi vajaduse korral võtta näiteks inimene, kes teenib kella 8–17 elatist ja püüab samal ajal asju ajada ülikooli päevase osakonna tudengina.

Olukord muutub selgemaks nendelegi, kes käivad töö kõrvalt koolis paar nädalavahetust kuus, kuid keda ometi ei loeta kaugõppijateks, sest nad täidavad ainepunktide normi ehk siis õpivad tegelikult täiskoormusega.

30 päeva õppepuhkust aastas saavad töötajad ja avalikud teenistujad suvest alates ka siis, kui võtavad osa töökoostusest. Mõlemal juhul – nii tasemekoolitusel kui ka tööalasel koolitusel oldud aja eest – makstakse keskmist töötasu 20 kalendripäeva eest. Praegu tuleb tööandjal lubada inimene tööalaseks koolituseks õppepuhkusele vähemalt 14 kalendripäevaks aastas koos keskmise palga säilitamisega. Seejuures pole

oluline, kas töötaja on sobiva koolituse ise leidnud ja tööandja sellel osalemise heaks kiitnud või saadetakse ta töölt sinna kohustuslikus korras.

Neile, kel ootab ees töö kõrvalt gümnaasiumi, kutseõppeasutuse, kõrgkooli või ülikooli lõpetamine, on antud võimalus küsida veel 15 päeva õppepuhkust. Sel ajal jääb sissetulekuks kehtiv palga alammäär.

Agne Narusk

Vaata ka:

www.epl.ee „Töö kõrvalt õppijad saavad puhkust”
www.hm.ee
www.riigiteataja.ee

Muudatused TäKS-s

PRAEGU:

- Tasemekoolituses osalemiseks antakse töötaja või teenistuja soovil õppesessioonideks õppepuhkust vähemalt 30 kalendripäevaks õppeaasta jooksul, seda koolitusasutuse teatise alusel.
- Õppe lõpetamiseks antakse lisaõppepuhkust: põhihariduse omandamisel 28 kalendripäeva; keskkariduse omandamisel 35 ja kõrghariduse omandamisel või bakalaureusekraadi kaitsmiseks 42 kalendripäeva; magistri- ja doktoritöö kaitsmiseks 49 kalendripäeva.
- Tööandja säilitab keskmise töötasu kümneks päevaks. Ülejäänud ajaks säilib töötasu vähemalt kehtiva miinimumpalga ulatuses.
- Tööandja on kohustatud ka andma kuni seitse

kalendripäeva palgata puhkust avalduses näidatud ajal, nt sisseastumiseksamite tegemiseks.

- Tööalases koolituses osalemiseks antakse töötaja või teenistuja avalduse ja koolitusasutuse teatise alusel õppepuhkust vähemalt 14 kalendripäevaks aastas, säilib keskmine palk.
- Vabahariduslikus koolituses osalemiseks antakse palgata õppepuhkust vähemalt seitsmeks kalendripäevaks aastas.
- Tööandja võib õppepuhkuse andmist edasi lükata juhul, kui üle kümne protsendi töötajatest või teenistujatest on samal ajal õppepuhkusel.

ALATES 1. JUULIST:

- Taseme- ja tööalasel koolitusel osalemiseks antakse töötajale või avalikule teenistujale koo-

litusasutuse teatise alusel õppepuhkust kuni 30 kalendripäeva kalendriaastas.

- Sel ajal makstakse keskmist töötasu 20 kalendripäeva eest.
- Tasemekoolituse lõpetamiseks antakse lisaõppepuhkust 15 kalendripäeva, mille eest makstakse töötajale ja avalikule teenistujale töölepingu seaduse § 29 lõike 5 alusel kehtestatud töötasu alammäär.
- Õppepuhkuse andmist kohaldatakse töötajatele ja avalikele teenistujatele, kes osalevad ka tasemekoolituse päevases õppevormis ja täiskoormusega õppes.

Koostas: Evelin Tiitsaar, haridus- ja teadusministeeriumi täiskasvanuhariduse talituse peapeakspert

Millest räägime: kes on täiskasvanud õppija?

- Täiskasvanud õppija on inimene, kes on esmase hariduse kätte saanud ja pöördunud hiljem õppimise juurde tagasi. Enamasti ei ole õppimine tema põhitegevus. Ta õpib muude kohustuste, näiteks töö- ja pereelu kõrvalt ja vajab seetõttu paindlikumat õppekorraldust. Seetõttu toimub täiskasvanute koolitus tihtipeale õhtuti või nädalavahetustel, üks paindlikuma õppekorralduse võimalusi on ka e-õpe. Hea koolitaja koolitab täiskasvanud inimest teisiti kui noort, sest täiskasvanud inimene õpib teisiti.
- Eestis kehtiva täiskasvanute koolituse seaduse järgi jaguneb täiskasvanute koolitus järgmiselt:
  - tasemekoolitus väljaspool päevast ja täiskoormusega õpet;
  - tööalane koolitus ehk täiendus- ja ümberõppekursused [kutseõppeasutustes, kõrgkoolides või erakoolitusasutustes];
  - vabahariduslik koolitus [erakoolitusasutustes, enamasti on need sihtasutused või mittetulundusühingud, tuntakse ka rahvaülikoolidena].
- Tasemekoolitus väljaspool päevast ja täiskoormusega õpet tähendab põhihariduse või üldkeskhariduse omandamist kaugõppes, õhtuses õppes või ekstermina, kutsehariduse või kõrghariduse omandamist osakoormusega õppes.
- Tööalast koolitust pakuvad nii kutseõppeasutused kui ka kõrgkoolid. Kuid nii tööalast koolitust

kui ka vabahariduslikku koolitust pakuvad Eestis ka arvukad koolitusfirmad. Kui eraorganisatsioon soovib hakata täiskasvanuid koolitama ja tema pakutava õppe maht ületab 120 tundi, peab ta moodustama erakooli ning taotlema koolitusloa.

- Täiendusõppe puhul täiendab inimese olemasolevat erialast, kutse- või ametialast haridust eesmärgiga parandada toimetulekut tööelus.
- Ümberõpe on uue eriala, kutse- või ametiala omandamine; uute teadmiste ja/või oskuste omandamine seoses kiiresti muutuvate töötingimuste ja -keskkonnaga ning uue tehnoloogia kasutuselevõetuga. Koolitus, sh tööalane koolitus, ei pea toimuma ilmtingimata õppeasutuses, arvesse lähevad ka konverentsid, seminarid jms.
- Vabahariduslik koolitus on enamasti seotud inimeste isiklike huvide arendamisega. Keeruliselt seletatakse seda kui isiksuse, tema loovuse, annete, initsiatiivi ja sotsiaalse vastutustunde arendamist ja eluks vajalike teadmiste, oskuste ja võimete lisandumist. Kehtivates õigusaktides nimetatakse noorte puhul säärast koolitusliiki huvihariduseks, täiskasvanute puhul kasutatakse vabahariduse mõistet. Vabahariduslikud koolituskused on Eestis tihtipeale tuntud kui mittetulundusühingud või sihtasutustena tegutsevad rahvaülikoolid. Eesti vabaharidusliidu andmetel on nende võrgustikku kuuluvates koolides kõige populaarsemad kujutava kunsti ja tarbekunsti- ning õmblemise- ja käsitöö (näiteks maalimine, ruumikujundus, aiakujundus, lilleseade, fotograafia,

se pistamine, õmblemine, siidimaal, lapitöö, kangakudumine jmt) teemalised koolitused. Väga palju pakutakse sotsiaalsete oskuste arendamisega seotud kursusi, koolitusi lapsevanematele jmt. Mõnikord on tööalase koolituse ja vabaharidusliku koolituse vahel päris raske piiri tõmmata. Näiteks keeleõpe võib alguse saada hobist, samal ajal tuleb võrkeelte oskamise ja kasutamine enamikule inimestele tööl kasuks. Õmblemise või se pistamise hobi võib põhjalike õpingute järel anda inimesele võimaluse töökohta vahetada.

Täiskasvanud õppijad õigusaktid Eestis vanusega otseselt ei piiritle. Siiski jälgitakse täiskasvanud elanikkonna valmisolekut õppida ühe vanusega seotud üleeuroopalise indikaatori alusel. Nimelt vaadeldakse täiskasvanud elanikkonna enesearendamist kõikides Euroopa Liidu riikides, uures, kui paljud 25–64-aastastest inimestest õpivad tasemekoolituses [siinkohal õppevormist olenemata] või kursustel, osalevad eneseharimiseks seminaridel ja konverentsidel. 2008. aastal oli see näitaja Eestis 9,8 protsenti, mis on viimase kümnendi kõrgeim tulemus.

Terje Haidak,

haridus- ja teadusministeeriumi täiskasvanuhariduse talituse juhataja

Vaata täiskasvanuhariduse mõisteid ja täiskasvanute koolituse seadust: www.hm.ee

Tutvu ka: www.rahvaülikool.ee

Hüpnooteraapia – mis see veel on?

Tia Kõnnusaar,
Ajakirja Pere ja Kodu peatoimetaja

Küllap seostub enamikul inimestest sõna „hüpnoots“ kujutlusega kõikvõimsast hüpnootiseerijast, kes paneb inimesi nende enda teadmata tegema kummalisi asju.

Kui olen mõnikord jutu sees märkinud, et õpin nõustamist ja meie programmi kuulub ka hüpnooteraapia, olen kohanud hämmeldust ja umbusku – ju see ikka mingi *woodoo* on.

Tegelikult on hüpnooteraapia üle maailma tunnustatud teraapiameetod, mida nii Euroopas kui ka Ameerikas kasutatakse tänapäeval kõrvuti paljude teiste meetoditega, nagu näiteks pika ajalooga psühhoanalüüs, kognitiiv-käitumuslik teraapia, gestaltteraapia jne. Kõigi nende teraapiate ühine eesmärk on aidata inimesel jõuda terviklikuma enesetunnetuse ja parema toimetulekuni eluga ning ka lihtsalt kasvada inimeseks olemise teel.

MIS SEANSI AJAL TOIMUB?

Tegelikult langeme hüpnootsitaolisse ehk kerge transieisundisse iga päev täiesti automaatselt. Näiteks viibib selles seisundis õpilane, kes tunni ajal üksisilmi aknast välja põrnitseb, nii et õpetaja jutust saab kerge taustasumin. Selles seisundis on ka autojuht, kes töölt koju sõites teekonda ei märkagi, vaid on kasgil „ära“.

Hüpnooteraapia seansi ajal aitab terapeut inimesel muuta oma teadvuseisundit nii, et tavapärased kontrolli- ja kaitsemehhanismid lõdveneivad. Sel teel on kergem ühendust saada kliendi alateadvusega. Klient on samal ajal täie teadvuse juures, vastab küsimustele ja aren-

dab terapeudiga dialoogi. Sel moel võib inimene liigi pääseda neile osadele iseendast, mida ta pole tahtnud, suutnud või osanud märgata ja tunnustada. Edasi järgneb juba töö materjaliga, mis sel moel on üles kerkinud, seostades seda ka igapäevase eluga.

MIKS SEDA ÕPPIDA?

Psühholoogia on mulle huvi pakkunud juba sel-

lest ajast, mil olin alles kooliõpilane. Kui 2007. aastal avati erakooli „Terviklik mina“ esimene õpigrupp, haarasin kinni võimalusest oma arusaamu ja enesetunnetust avardada. Kooli eesmärk on anda teadmisi ja praktilisi oskusi, mis võimaldaksid neil, kes jõuavad kutsetunnistuseni, aidata inimesi.

Meie koolis õpib ka neid, kes juba tegelevad inimeste aitamisega – on psühhiaatreid, arste, psühholooge ja teisi, kes soovivad oma „tööriistakasti“ täiendada. On ka neid, kes õpivad puhtalt enesearendamise pärast, ja neid, kes soovivad eriala vahetada.

Mina läksin õppima pigem tunnetuslikust huvist, soovist oma piire avardada, usus, et õpitu ka mu praegusel alal – töötan ajakirjanuses – kasuks on.

Käsil on kolmas, viimane õppeaasta (seminarid toimuvad kord kuus kolmel järjestikusel päeval) ja pean ütlema, et mu maailm on tublisti avardunud.

Professor Jure Biechonski ja teised tema kolleegid rõhuvad just kogemuslikule õppele. Õppijad peavad kõigepealt oma nahal kõik teraapia tööriistad läbi proovima, et tulevikus klienti paremini mõista ja tajuda. Samuti olemine saanud ülevaate psühholoogia ja psühhoteraapia ajaloost ja selle suurkujudest ning teooriatest.

Eestis saab nõustamist ja hüpnooteraapiat õppida erakoolis „Terviklik mina“: praegu on avatud kolm õpigruppi, kaks neist Tartus ja üks Tallinnas.

Viimati külastas kooli Euroopa transpersonaalse assotsiatsiooni EURO TAS president Vitor Rodrigues, kes viis läbi kolmepäevase regressiooniteraapia seminari.

KAS ...

50-aastaselt on hilja õppida autot juhtima?

Vastab Johannes Pirita, liiklusõpetaja:

„Minu vanim õppur oli 73-aastane. Lõpetas edukalt. Eelmise aasta viimases grupis oli kaks 60-le lähenevat õppurit. Teoriaeksami tegid mõlemad esimesel katsel eeskujulikult. Praegu võtavad nad veel sõidutunde. Pirita liikluskoolis on igas grupis kolm-neli keskealist või pisut vanemat inimest. Karta ei ole siin midagi. Tõsi, sõidu õppimisele kuulub pisut rohkem aega, kuid kui ikka tõsiselt juhiluba tahta, siis selle ka saab.“

RAAMAT

Lastekasvatuse pärast lahutust

Autor: Philip M. Stahl

Lahutus on valus kogemus kõigile osapooltele. Tihti peale kipuvad täiskasvanud kättemaksuminus ning süüdlase otsinguil unustama laste heaolu. Veelgi enam – lapsed kistakse vanematevahelisse võitlusse, neid kasutatakse sõnumitoojatena, nuhkidena, ässitatakse teineteise vastu üles ja sunnitakse valima poolt. Raamatu autor juhhib tähelepanu sellele, et rasked lahutused võivad lastel tekitada depressiooni ja hilisemas elus toimetulekuraskusi.

Samal ajal jagab autor ohtralt soovitusi, kuidas peaks käituma vastutustundlik vanem, et lapsi säästa ja toetada. Lahutusega on kõigil kergem kohaneda, kui vanemad ka hiljem teineteisega arvestavalt käituvad ja suudavad ära hoida

tülitsemist laste kuuldes. Oluline on seegi, et laps ei takistataks manipuleerimise ja süüdistustega kodust lahkunud vanemaga suhtlemast.

Lahutusest tuleks rääkida lapsele eakohaselt vastuvõetavas vormis – liigselt põhjustesse laskumata ja teist poolt süüdistamata. Ja suhtlemist ei tohi hiljem ära unustada – lapsel on vaja teada, mis hakkab muutuma, teda tuleks ärgitada avaldama oma tundeid ja mõtteid.

Stahl kordab tuntud tõdesid: räägi lapsega, hoolitse oma vajaduste eest, kehtesta eluterveid piire. Raamat aitab teil oma segaste tunnete kõrval õppida märkama ka laste vaikkeid kannatusi – seda, et neile omaseks saanud maailm on elanud üle suure vapustuse.

Vanemluskava ja lapsega kaasas käiv olulist teavet sisaldav märkmik, mida autor propageerib, võivad eesti lugejale pisut veidrad tunduda. Samuti oma konfliktisustaseme hindamine. Püüdlikke vanemaid võib ajada meeleheitelise see, kui raske on tegelikult neid lihtsana näivaid nõuandeid oma ellu rakendada. Paraku pole elu nii ameerikalikult lihtne nagu nende eneseabi raamatud.

KÜSITLUS

Millisel koolitusel viimati osalesite?

Andres Siplane,

sotsiaaltöötaja:

Nii-öelda klassikalisi koolitusfirmade pakkumisi tuleb mu e-postkasti iga päev kümnete kaupa. Need mulle huvi ei paku, kustutan kõik ära. Viimane üritus, mida

võiks koolituseks ja enesekoolitamiseks nimetada ja kus ka midagi uut teada sain, oli Tallinna ülikooli loengusarja „Studia Generalia” raames veebruari lõpus toimunud loeng pensionieast. Professor Lauri Leppik rääkis oma ettekandes, kuidas pensioniga käsitletakse ja kuidas eri riikides on pensionisüsteem korraldatud. Info loengu kohta jõudis minuni meilitsi.

Virve Siirak,

õppejõud:

Olin viimati koolitusel märtsi alguses, tegemist oli meie teaduskonna (TTÜ majandusteaduskond – toim) sisekoolitusega. See oli e-õppe ja Moodle e-õpikeskkonna koolitus edasijõudnutele. Selle viis läbi meie haridustehnoloog Valdek Putkema ning koolitus täitis mu ootusi täielikult. Kuna olen viimased kolm aastat tegelegenud e-õppega ja mu kursused on Moodle e-õpikeskkonnas, siis oli eriti kasulik ja huvitav teada saada õpikeskkonna uutest võimalustest, et oma kursusi edasi arendada. Kõik areneb ju väga kiiresti, ilma spetsialist-koolituseta on raske kõigea kohe kursis olla.

Erko Vanatalu,

riigiametnik:

Väga palju ei ole ma koolitustel käinud. Viimatiste heade ja huvitavate õppepäevadena meenuvad tööturuameti korraldatud riskide hindamise seminar ning kiirlugemine, mida viis läbi koolitaja Jüri Sööt kiirlugemiskoolist. Mõlemat on mul töö jaoks vaja ja mõlemad täitsid ka ootusi. Kiirlugemise koolitus õpetas uusi lugemistehnikaid, mis võimaldavad igapäevatööd nobedamalt teha ja töödelda rohkem informatsiooni.

Irina Oleinits,

koolitaja, aasta vaba-tahtlik 2008:

Viimane huvitav seminar, kus osalesin oli Austrias Grazi linnas, see toimus eelmise aasta juulis. Koolitusprogrammi nimetus on VOGS+, see tegeleb kuulmispuudega inimestele kutsevaliku metoodika väljatöötamisega erinevates riikides. Koolitus oli väga sisukas, loominguline ja meeskonda siduv. Sama metoodikat saab adopteerida erinevate kultuuride esindajatele. Minu sooviks on tulevikus seda metoodikat kasutada oma töös – tegelen kuulmispuudega inimestega — nii koolitustel kui ka nõustamistel.

NÕUANNE

Kuidas sooritada eksamit?

Anti Kidron edastab oma äärmiselt kasulikus raamatus „Kuidas ärksalt õppida” nõuandeid, mida peame esmapilgul nii elementaarseks, et kehitame õlgu laadis „ma ju tean seda”. Aga kas me neid ka kasutame? Igal juhul tasub alltoodu eksamieelsel ajal läbi lugeda ja neid tähelepanekuid tõepoolest ka järgida.

Raamat võtab selgelt ja arusaadavalt kokku kogu õppimist puudutava temaatika, viimane aeg see koduriulist üles otsida või raamatukogust laenutada.

Need soovitused ja põhimõtted lubavad kiiresti oma vaimseid võimeid mobiliseerida ja stressi ülekujumist vältida.

- Hangi eksamiprogramm või -küsimustik võimalikult vara, soovitatavalt juba kursuse algul – see lubab sul juba ainet õppides keskenduda peamisele, vältides valgeid laike.
- Jaota eksamieelsed päevad materjali kordamisele, uue läbivõtmisele, nõrkade kohtade avastamisele ja „tagala kindlustamisele” – kõigest arusaamisele ning hädavajaliku mäletamisele. Viimase päeva võiks aga ootamatuste tarvis vabaks jätta.
- Söö eksami eel kergelt seeditavaid toite (putru, suppi, puu- ja köögivilja) ning joo mahlu. Rasked praed, pitsa, keedetud munad, friikartulid, hamburgerid ja õlu teevad pärast sööki loiuks.
- Kui harrastad tervisesporti, jätkka sellega tegelemist mingil määral ka eksamite aegu. See tagab tasakaalu ja hoiab toonuse tasemel.
- Korraliku une tagamiseks väldi tund või kaks enne magaminemist kõike erutatavat.
- Vahetult eksami eel pole mõtet midagi uut enam põhjalikult juurde õppida.
- Ära unusta eksamiruumi mineku eel WC-s käia.

Allikas: Anti Kidron „Kuidas ärksalt õppida”, kirjastus Mondo

Refereeris **Agne Narusk**.

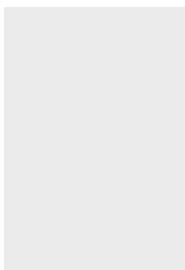
See on kokkuvõtlik lugemismaterjal neile, kel segane aeg parasjagu käsil või juba möödas. Head teadmised ka lahutatute täiskasvanud lastele, kes ehk on oma elu saspuntra lahendamisega kimpus. Põhjuste avastamine võib viia kiirema lahenduse ja selguseni.

Praktiline ajajuhtimine

Autor: Ardo Reinsalu

See on paarisaja leheküljeline kokkuvõte enamlevinud teadmistest selle kohta, kuidas oma aega paremini planeerida. Raamat on üles ehitatud nõnda, et võite selle läbi lugeda mõne tunniga (puust ja punaselt kirjutatud peatükkide sissejuhatustest võib rahumeeli üle libeseda, sest me kõik teame, millest käib jutt). Saate sel moel juba õppeprotsessi käigus hakata aega säästma!

Raamatus on võtteid, mis näivad elementaa-

rsed, mida te kindlasti juba kasutate, mida te kunagi ei hakka kasutama, ja õpetusi, mille kasutamine hakkaks omakorda teie aega röövima. Ent on ka kasulikke nõrke näiteks koosolekute ja ajurünnakute korraldamiseks.

Kohati liiga tehnikakeskseks muutuvad soovitusi tasakaalustavad psühholoogi nipid: kuidas hoiduda sellest, et kolleegid end teie juurde unustavad või tüütud müügimehed teid kümneteks minutiteks telefonitoru otsa aheldavad. Samuti tähelepanu juhtimine asjadele, mida tehakse kogu aeg ühtmoodi, sest nii on kogu aeg harjutud tegema. Keegi ei sea kahtluse alla, kas see meetod enam toimib.

Aja juhtimisest ülevaate saamiseks on see raamat kindlasti soodsam ja kiirem võimalus kui tuhandeid kroone maksval samasisulisel koolitusel osalemine. Selle peale võib märki võtta, et nende sisu kattub! Midagi uut pakuks ehk ajajuhtimise mõiste rakendamine puhkeaja mõnusamaks veetmiseks – oma tööpäeva oskavad motiveeritud töötajad ilmselt juba ammu kavandada.

Mõned nipid raamatust. Võta või jäta!

- Müügimehe kõne saab kiiresti lõpetada katki-se plaadi tehnikaga. Igale tema uuele argumentile vastate ühtmoodi: „Ei, ma ei soovi.”
- Alateadlikud märguanded, mis aitavad külalise „audientsi” lühendada, kui teil on kiire:
  - soeta oma kabinetti ebamugav tool, kui külalised end siiski ka sinna unustavad, sae esimesed jalad kahe sentimeetri võrra lühemaks. Tool muutub oluliselt ebamugavamaks;
  - tõuse külalise saabudes püsti ja jäägi püsti. Külalisel on siis ebamugav istuda ja ta lahku kiiremini;
  - ühitage külalise tulek kohvipausiga, kui tassist joodud on see ühtlasi ka märguanne vestluse lõpetamiseks.
- Avatud kontoris väldi silmsidet, sest mõni igavlev kolleeg võib sinu oma ohvri leida. Kui oledki sellise igavleja pilgu tabanud, siis ära naerata – see julgustaks teda sinu juurde tulema.
- Et mitte aega raisata, võiksid naised oma meiki kohendada ajal, kui nad on telefonitoru otsas ootel – mehed võiksid sel ajal koristada oma lauda, avada ümbrikke vms.

Kaire Talviste

Kiri toimetusele

Saada oma kiri ja/või küsimus:

• **Õpitrepp, Narva mnt 13, Tallinn 10151**

e-post: agne.narusk@epl.ee või

• **ETKA Andras, Valge 10, Tallinn 11413**

e-post: andras@andras.ee

Vilets bussiliiklus takistab

/---/ Meie piirkonna inimesi takistavad tegutsemast hirmud – hirm tööotsimise ees, hirm suhtlemise ees. Paljud on harjunud autoritaarse ülemusega, kõike tehakse siis, kui kästakse. Koolitusele ei saa nad tulla, sest tüüpiline väikefirma juht ei luba tööajast koolis käia. Veenda ülemust koolituse vajalikkuses töötaja ei julge. Ka pärast tööpäeva lõppu või nädalavahetusel ei saa koolitusel käia, sest bussid ei sõidagi õhtul ega ka laupäeval-pühapäeval.

Kes aga on koolituse läbi teinud, on muutunud avatumaks, eriti hästi mõjuvad suhtlemise ja koostööoskuse koolitused. Arvutikoolituselt tulnud oskavad internetist järgmisi koolitusi otsida ja julgevad ka e-posti teel suhelda. Metallitöö, puidutehnoloogia ja keevituskoolituse lõpetanutest mõned tegutsevad sel alal või on leidnud töökoha, mis Võrumaal kellelegi võimalik. Kõik sõltub ikkagi inimese enda pealehakkamisest ja sellest, kas ta suudab hirne ületada.

Merle Vilson,

täiskasvanute koolitaja Võrumaal

Mis õppida, tööd on vaja teha!

Olen terve oma elu ajanud eesti asja. Harisin põldu ja kasvasin loomi – toitsin oma rahvast. Nüüd ei osta mu toodangut enam keegi ja riik aina suurendab FIE-de maksukoormust. Mulle soovitati: mine vormista ennast töötuks. Täna väga, aga mina kuhugi kerjama küll ei lähe. Või veel parem: mine õpi endale uus amet. Mida ma õpin, kas te kõik ikka teate, kui palju asju on õpinud ja oskab üks talumees! Mitte õppida, vaid tööd on vaja teha!

Kalev,

talunik Kesk-Eestist

Koolitus peab ka silmaringi avardamas

Inimesed tulevad koolitustele eelkõige täiendada oma erialaseid teadmisi, et olla seeläbi kursis muutustega ametialal ja tulla toime tööülesannetega.

Kuid samavõrd olulisteks põhjusteks, miks täienduskoolitusel osaleda, nimetati ka järgmisi (põhjendused koolitustel osalenute tagasisidelehtedelt):

- tõuseb enesehinnang;
- võimalus ennast arendada ja elus edasi minna;
- tähtis töökoha vahetamisel (lisab julgust kandideerida);
- paraneb elukvaliteet;
- laieneb silmaring (üldisemalt, mitte ainult erialaselt) ja saan seltskonnas kaasa rääkida;
- vaatan/teen oma tööd ettevõtte kui terviku seisukohalt, mitte erialaspetsiifiliselt ehk näen asju laiemalt;
- võimalus alustada ettevõtetlust (teadmised juhtimisest, suhtlemisest, personalitööst jne);
- uued, koolituselt saadud tutvused, mis on tänapäeval ellujäämise eelduseks.

Tagasiside põhjal on enim nõutud keele-, suhtlemis- ja arvutikoolitused, seadusi tutvustavad koolitused ja ka mentorlus.

Tööandjad koolitavad töötajaid selleks, et nad oma tööülesandeid paremini täidaksid ning neile saaks anda rohkem vastutust ja luua organisatsioonis eeldused töötaja edutamiseks. Tööandjate poolt oma töötajatele nõutavad koolitused puudutavad suhtlemist/suhtlemisvalmidust, teenindusvalmidust (klienditeenindust). Töötaja võib oma tööd väga hästi tunda, kuid kui ta ei oska suhelda, kliendiga kontakti võtta, muutuvad konkreetsed teadmised nulliks. Märgiti ka, et lisaks erialastele teadmistele peaks täienduskoolitus pakkuma töötajale võimalust arendada oma silmaringi, et ta oskaks näha oma tööd organisatsioonis. Koolitus peab suurendama üldist intelligentsust.

Tiia Murulaid,

koolitaja Lääne-Virumaalt

Millest alustada?

• Olen 44-aastane naine, abielus ja kolme lapse ema. Ma pole pidanud päevagi tööl käima – hoolitsesin pere ja kodu eest, mees teenis hästi. Pool aastat tagasi kaotas ta Eestis töö ja sõitis ära Soome. Lapsed on juba suured ja ma olen jäänud täiesti ükski – tunnen ennast kasutuna. Ei julge ennast kuhugi tööle pakkuda – vanust on palju, kuid töökogemused puuduvad. Tehnikumis õppisin küll aiandust, kuid ma ei kujuta üldse ette, mis tööd teha võiksin. Lähieksin hea meelega midagi õppima. Kuid mida? Ma ei tea ka seda. Alles mõni aeg tagasi rääkis valitsus võõrtööjõu sissetoomi-

sest, nüüd ei ole enam oma inimesigi tarvis. Ehk on keegi osanud sama raskest olukorrast välja tulla ja annaks ka minule nõu.

Lia

• Olen 36-aastane kolme lapse ema ja praegu 1,5-aastase pesamunaga kodune. Enne lapsepuhkusele jäämist töötasin seitse aastat pangas tellerina. Nende aastate jooksul muutus töö rutiinseks: see toob küll leiva lauale, kuid arenguvõimalusi suurt ei paku. Tunnen, et olen teelahkmel: peaksin varsti tagasi tööle minema,

aga vanamoodi ma enam jätkata ei taha. Uutmoodi jälle ei oska.

Õppinud olen raamatupidajaks. Tol ajal tundus see õige valikuna, kuid praegu tunnen, et ainult arvud pole minu jaoks – tahan inimestega suhelda. Ümber- või täiendusõpet ma ei pelga, aega ja võimalusi oleks selleks praegu küll. Muret teeb see, et ma ei oska kuskilt alustada. Ehk oskate soovitada, kuidas võiksin oma soovides selgusele jõuda ja milliseid samme peaksin astuma, et selles suunas liikuda.

Marge

Vastab Evelin Tiitsaar,

haridus- ja teadusministeeriumi

täiskasvanuhariduse talituse peapeespert:

Selgusele jõuda aitab karjäärinõustaja. Seda teenust pakub Eestis tööturuamet. Neil on spetsiaalne programm, mille kaudu saavad nõustamist lisaks töötutele ka need inimesed, kellel on töökoht olemas või kes on kodused. Selleks tuleks pöörduda kodukohale lähimasse tööturuameti esindusse. Kuna samad nõustajad pakuvad teenust ka töötutele, siis on järjekorrad kahjuks praegu pikad, kuid kõik oleneb konkreetsest piirkonnast.

Kui pärast karjäärinõustamist on tulevikuplaan selge, siis tuleks hakata otsima koolitusi.

Tööturuamet pakub neid üksnes registreeritud töötutele. Palju oleneb sellest, mida nõustamise tulemusena otsustate: kas soovite õppida selgeks uue ameti ja astuda kutsekooli või kõrgkooli tasemeõppesse või käia mõnel lühemal kursusel. Tasemeõppes on kohad nii tasuta kui ka raha eest õppimiseks, see sõltub koolist ja erialast ning sellestki, kas õpitakse täis- või osakoormusega. Kursustel osalemine on tavaliselt tasuta, kuid haridus- ja teadusministeeriumil on projekt, mille kaudu korraldatakse kutseõppeasutustes ja rakenduskõrgkoolides ka tasuta kursusi. Selle kohta saab infot aadressilt www.hm.ee/tasuta-kursused. Uurida võiks ka tööturuameti (www.tta.ee) ja õppeasutuste kodulehekülgi.

Vaata ka lk 22

Vaat võtsin lõõtsa kätte ja õppisin mängu ära

Allar Toomik

See oli tunamullu kevadel, kui Võru folkloorifestivali korraldustiimi pealik mind lõõtsamängu õppima kutsus. Neil oli mõttes panna peo ajaks kokku kortsuansambel võrokestest, kes tegelikult pilli mängida ei oskagi. Suur pidu pidi tulema kolme kuu pärast, selle ajaga pidime siis klahvisõrmitsemise ära õppima. Juhendama hakkas mind legendaarne lõõtsamängija ja õpetaja Heino Tartes. Ega ma ei kahelnud hetkegi: vaata, kui palju on lõõtsamehi, no kuidas sina siis ei saa, ütlesin endale. Miks ei võiks üks 53-aastane mõõblitöösturi ametit pidav mees ära õppida kortsuamängu? Lapsena olin igasugu pille käes hoidnud küll ja küll, aga ju ei sattunud õige pill. Lõõtsa ei julgenud puutuda, minu jaoks oli selle sõrmitsemine midagi väga müstilist. Siiani on toonased lõõtsahelid kõrvus, kui naabruses elanud kingsepp ilusatel suveõhtutel kodutrepil kortsu tõmbas.

Teoreetiliselt ei ole ju selles midagi keerulist – tuleb lihtsalt õigel ajal vajutada õiges järjekorras õiget nuppu. Just see õige nupp ei jää aga õigel ajal õige näpu alla! Alguses oli ikka väga hirmus, tõmmates tegi pill üht häält, kokku surudes teist häält. Kõige hullem oli, et käed kippusid tegutsema omasoodu, vasak tegi midagi muud kui parem või tegid küll koos ühtesid liigutusi, aga väga mööda. Heino Tartes ütles siis: „Küll tulep, küll tulep, harjutama peap.“ Eks ma siis harjutasin tunde, päevi ja nädalaid. Harjutasin ja harjutasin, ega muud moodi see mänguuskus tõesti tule. Elan maal, teise korruse suvetoast mu kääksutamine pereni eriti häirivalt ei kostnud. Vanade lõõtsameeste mälestustest võib lugeda, kes kus harjutas: aidas, aida taga, keldris, kartulikoopas, metsas... Üks huviline talupeemees olevat ostnud endale pilli lihtsalt selleks, et aeg-ajalt tõmmata lõõtsa ja kuulata pilli ilusaid akorde. Lõõtsamängu on ilus kuulata, aga selle õppimise juures väga pikalt ei kannata olla. Kindlad viisid olid kõrvus, mida me siis kaheksakesi Tartese juhendamisel lihvisime. Esimene lugu oli „Savikoja venelane“. Sellega alustab enamik lõõtsaõppijaid.

ESIMESED VILLID

Õppima asunutest oli suviseks folklooripeoks meid järele jäänud neli: mina, Võru linnapea Kersiti Kõosaar, maaülikooli rektor Mait Klaassen ja Priidu Teppo, kuulsa lõõtsamehe August Teppo lapselapselaps. Siis tuli päev, mil me kõik neli lavale rahva ette astusime. Näpp hakkas ikka värisema, aga publik laiali ei jooksanud ja ei vilistanud ka, ju siis kannatas kuulata. Suureks toeks ja abiks oli ka õpetaja Heino Tartes, kes koos meie-

Allar Toomik valiti 2008. aastal Võrumaa aasta õppijaks. Täiskasvanud õppija nädala raames tunnustati teda tiitliga „Õpime mõnuga“.

ga lavale tuli. Ega ma nüüd ka suurema seltskonna ees väga mängida ei julge, aga väiksemal peol – kodusel jaanitulel, hea sõbra sünnipäeval, külaliste tules – võtan pillimängu üles. Nädala eest (veebruari viimasel nädalal – toim) mängisime vaheldumisi vanameister Elmar Ruusamäega setude baaba praznikul, kus sain ka esimesed villid põidlatele. Hiljuti käis meil külas Tšiilist pärit vahetusõpilane, tema oli Teppo lõõtsast väga vaimustunud ja võttis mu mängimist videoses.

Igaüks, kel vähegi on kuulmist, jonn ja visadust meeletult harjutada, võib lõõtsamängu ära õppida. Ole sa siis kaheksa või 80 aastat vana. Minul oli õppimiseks ka konkreetne põhjus. Kuna minu kaasa teeb ja tikib rahvariideid, siis ei tule ju õige rahvuslik tikand mingi diskotümpsu saatel. Rahvusliku lõõtsaloo taustal tuleb just see õige muster.

Ega noodist kortsu ei mängita, kõik käib kuulmise järgi. Pillimäng peab tulema, nagu Ants Taul ütleb, samamoodi kui laulmine – teed suu lahti ja lauladki. Võtad pilli kätte ja tead täpselt, millise nupu alt vajalik noot tuleb. Minul nii lihtsalt uus lugu tervenisti ei tule, viis tuleb küll üles, aga milline viisijupp mängida lõõtsa tõmmates või vajutades nii, et „lõõts otsa ei saasi“, st et õhku jätkuks, tahab õppimist ja harjutamist. Nii parkümmend tükki on tänaseks algaja ta-

semel enam-vähem selged, iga uue õppimine läheb ladusamalt kui eelmine. Muuseas, eile käisin Viljandi kultuuriakadeemias ja sain teada uue mõiste – tapeedimuusika. Too olevat selline taustamuusika, mida profid peavad natuke alaväärtuslikuks, aga algajale pillimehele on vägagi sobilik. Muusika, millel ei ole konkreetset kuulajat, aga pillimehel on väga hea meel, kui pärast keegi tuleb tänama.

Mitmed küsivad, et viitsid sa ka jännata. Mina ütlen, et kuni küla veel elab, elad sina ka, elab Eestimaa. Ja küla elab siis, kui seal kostab pillimängu. Oli ju esimeses Eestis peaaegu igas külas pillimees. Siinkohal suur tänu Heino Tartesele, kes teeb lõõtsamängu propageerimisel suurt ja tänuväärset tööd. Juba teist aastat käib Põlvas tema eestvedamisel lõõtsamängu kursused, kus saavad pillimehe tarkusi ja kogemusi kõik soovijad. Tantsupidusid kortsu saatel meie külas ei peeta, kuid kokku ikka kogunetakse. Vanema põlvkonna pillimeestele oli pillimäng pärast ränka tööpäeva hobi. Mina ka enam pillimänguta läbi ei saa. Iga päev, kui tõlt tulen, mängin ikka õhtul paar tundi – see on parim lõõgastus, mis üldse olemas on.

**Allar Toomiku räägitud loo
pani kirja Agne Narusk**

2008. aasta täiskasvanud õppija nädala ettevõtmised ning aasta õppijate edulood

Raamatuga saab tutvuda veebiversioonis aadressilt:
http://www.andras.ee/ui/TON_2008_kokkuvote.pdf
Trükiversioon on saadaval kohalikes omavalitsustes,
raamatukogudes või Tallinnas aadressil Valge tn 10, ETKA Andras